

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat · 2008. július–augusztus · 62. évfolyam 4. szám

Benczúr Gyula: Vajk megkeresztelése, 1875.

A tartalomból:

A Biblia éve – 2008. · Szilvafaültetés · Szejkefürdő 2008.
Szent István napja · A Paradicsom jelenléte · Akik előttünk jártak
Fókuszban a család · Egyházközségeink életéből

A Biblia éve – 2008.

Augusztus végén a füzesgyarmati Hegyesi János Városi Könyvtárban az országos rendezvény keretében ökumenikus bibliaolvasást szerveztünk. Úgy éreztük, hogy ebből sem maradhatunk ki, mi unitáriusok itt a végeken. Boldogok vagyunk, hogy a mi kezdeményezésünk nyomán sikerült ez a tervünk is.

Meglepett az a lelkesedés, amivel fogadták a megkeresetteket ezt az elgondolásunkat. Az ország köztudottan legvalástalanabb részén szeretnek Bibliát olvasni, legalábbis ez derült ki az eredményből. A helyi tv által közvetített rendezvényre mintegy 30 Biblia került elő, több mint fele a miénk. Különböző kiadású, a nagyon régitől, száz egynéhány évestől a legújabb fordításig, a magyarok mellett angol, héber, görög, román nyelvű bibliák is.

Az összejövetel a „Te benned bízunk eleitől fogva” kezdetű, 90. zsoltár, a népszerű protestáns himnusz eléneklésével kezdődött. Utána a sorok írója előadást tartott a kereszténység szent könyvéről az Unitárius Élet előző két számában megjelent cikkek alapján. Ezután következtek az olvasók. Volt közöttük református, katolikus, unitárius, val-

nos. Elhangzott a salamoni áldás, a 103. hálaadó zsoltár, az újszövetségi boldogságmondások, példázat az irgalmas szamaritánusról, a tékozló fiúról, az imádságról szóló tanítás, példázat a gazdag ifjúról, a szőlőmunkásokról, a kisgyermekéről, a magvetőről, a Zákheusról szóló példázat, valamint a szeretet himnusza.

A 12 felolvasó: Antal Ági tanárnő és Bere Kati vállalkozó, a városi önkormányzat képviselői, Simonné Bagdi Erzsébet és Kovácsné Csák Irmus, a Polgármesteri Hivatal számviteli dolgozói, presbiterek, Simon Anna végzős közgazdász, Kiss Viktória és Csák Emese szegedi egyetemisták, Kovács Réka szegelmi gimnazista, Éri Alexandra, Pengő Dániel és Éri Brigitta általános iskolások, valamint Balogh Balázs Zita óvodapedagógus, kismama.

A rendezvényen megtekinthettük a bibliák mellett, a könyvtár dolgozói által a Bibliával kapcsolatos anyagokból készített montázst is. A rendezvény a „Szívemet hozzád emelem” kezdetű, 25. zsoltár eléneklésével zárult. Élmény volt mind-

annyiunk számára ez a találkozás.

- b.l. -

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ LAPJA

Megbízott szerkesztők:

Balázs László, Kelemen Miklós, Léta Sándor

Szerkesztőség címe:

1055 Budapest, Nagy Ignác utca 2-4.

Telefon/fax: 311-2801

Internet: <http://unitarius.lap.hu>

Terjeszti a

Magyarországi Unitárius Egyház.

Felelős kiadó:

Magyarországi Unitárius

Egyház

Index: 25 842

Megjelenik kéthavonta.

Nyomdai munkák:

Opticult Bt.

ETO-Print Nyomdaipari Kft.

HU ISSN 0133-1 cv 272

Előfizethető:

A lelkési hivatalokban (Budapesten és vidéken) vagy befizetési csekken.

Bankszámlaszám:

11713005-20011631

Egyes szám ára: 400 Ft

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

A Magyarországi Unitárius

Egyház internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.

A folyóiratban megjelenő írások nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját.

Következő lapzártá:

2008. október 10.

SZILVAFÁÜLTETÉS

Kászoni József

*„Mihez hasonló az Isten országa, és mihez hasonlítsam?
Hasonló a mustármaghoz, amelyet fogott egy ember
és levetett a kertjében; az pedig felnövekedett és fává lett,
úgyhogy az égi madarak fészket raktak az ágain.”
(Lk 13, 18-19)*

Ő négy-öt éves lehetett azon a nyáron, amikor felségemmel a papi kertben egy délután szilvafaültetvényekkel pótoltuk a kiszáradt régi öreg fákat. Éppen végzett egy érett, lédús, kora nyári szilva majszolásával. Hozzám jött a szilva magjával és a következőket mondta: „Édesapa, ezt a magot el akarom ültetni.” Kétkedve néztem a kis ujjai között tartott és fel-támadásra kiszemelt szilva magjára, és a követ-kezőket mondtam: „Nos, elültetheted azt te is drágám, de tudnod kell, hogy egyáltalán nem biztos az, hogy kikel a te szilvamagod. Emlékezz majd arra, amit most mondtam neked!” Mindez közel huszonöt évvel ezelőtt történt. Pár héttel ezelőtt, egy szombat délután, pontosan 427 szilvát gyűjtöttem egy kosárba a közben kikelt és fává terebélyesedett szilva magjából, a fa alól, amely a kertnek azon a részén, ahol felnövekedett, hús árnyékot vet jó pár négyzetméteren. Ahogy láttam minden bizonnyal még a fán maradt legalább 427 szem szilva, azon kívül, amit összegyűjtöttem. Igaz, nem a legnemesebb ízű gyümölcs közé tartozik, de volt harangozóm lánya mondta: szilvalekvárnak egészen elfogadható íze van. Hát ennyit az én több mint huszonöt évvel ezelőtti szkepticizmusomról.

Miközben azon a szombaton szedegettem a gyümölcsöt a fa alól, Jézusnak a fent idézett példázatára gondoltam. Azon is volt időm tűnődni, hogy Jézus mennyire jól ismerte a természetet. Mennyire tisztában volt azzal, amit én most úgy fogalmazok meg, hogy **a természet kulcsa: az elhalás.** „Ha a földbe esett gabonamag el nem hal egymaga marad.” (Jn 12, 24)

Ahhoz, hogy betakarítani, gyümölcsöt szedni tudjunk, annak a folyamatához szükségszerűen hozzátartozik az átváltozás, az átalakulás, az átlényegülés folyamata. Egy másik jézusi példázatból azt is tudjuk, hogy az elvetett mag nagy százalékának el kell vesznie, meg kell semmisülni, ki kell égnie, meg kell száradnia, el kell pusztulnia ahhoz, hogy egy kikeljen belőle, de ha ez megtörténik, akkor az elültetett, majd elhalt és átalakult mag többszörösen száz annyi terem(het).

Amire mostanában leginkább szükségem van az nem a szilvaszemek, hanem az idő: per-

cek, órák, napok, mert úgy érzem ez a legkevesebb, ami rendelkezésemre áll: az idő. Sokszor azon morfondírozom, miért csak akkor adódik meg a hétből nyolc nap, amikor a világ másik felére utazom. Mondjuk Budapestről a Csendes óceán partvidékére. Ha ez máskor is, más alkalommal is megtörténhetne, lehet, utolérném magam sok mindennel, amiről hét közben lemaradtam.

Peter Maurin francia filozófus mondja ezt egy helyen: ahhoz, hogy időt tudjunk aratni, ahhoz időt kell vetnünk. A fenti kontextusban lehet, hogy örülségnek hangzik az idő elvetése, „ültetése”, de ha igaz ez a magvetés szempontjából, miért ne lenne igaz az idő elvetésére is.

Lehet, ezért is szeretem, amikor átcsapnak fejem felett az időzavarok hullámai, venni a pokrócomat, párnámat és annyit aludni, amennyit csak lehet, tudok.

Egyik legszebb ünnepkörünkhöz közeledve, Téged is kérdelek kedves Testvérem: miből van számodra a legkevesebb? Idő? Pénz? Erő? Egészség? Nos, amire a leginkább szükséged van, dobd el magadtól, vedd el, plántáld el. Ezt követően pedig készülj annak aratására. De azzal a tudattal tedd, hogy egyáltalán nem biztos az aratás sikere. Az is lehet, hogy az aratás, ha egyáltalán lesz majd, nem olyan lesz, amire várhoztál. De annak a lehetősége is benne van, hogy azt kapod, amire a legnagyobb mértékben szükséged van.

Nos, most amikor mérlegen az ősz és minden a jó Isten gondviselését, megtartását, munkánk aratásának gyümölcsét jelenti, álljunk meg mindannyian bizakodással, hittel és reménységgel egy pillanatra, akár a mi belső szobánkban, akár egy gyülekezet közösségében és gondolkodjunk, elmélkedjünk arról, hogy milyen jó hálát adni, hálásnak lenni Isten drága adományaért, ajándékaiért.

Ha valamiben szűkölködünk akkor tanuljuk meg azt, hogyan kell elvetni, eldobni, elplántálni magunktól annak érdekében és abban a reményben, hogy az százszoros termést ajándékozzon, mindenben, amire a legnagyobb szükségünk van.

SZEJKEFÜRDŐ 2008.

Testvéreim, Szeretett Atyámfiai!

Mindenekelőtt engedjétek meg, hogy a Magyarországi Unitárius Egyház híveinek, a magam és Elekes Botondnak, egyházunk főgondnokának és Elnökségének nevében a legnagyobb tisztelettel és szeretettel üdvözöljem mindazokat, akik fáradságot nem kímélve az Egyetemes Unitárius találkozón, az egység, a szeretet, az Egy Istenbe vetett hit jegyében gyűltünk össze. Egy kerek éve készülünk erre az ünnepre, mely egyházalapításunk 440-ik és a Szejkefűrdői Egyetemes Unitárius Találkozó 10-ik évfordulója.

E két nagyszerű ünnep adta kezünkbe a Magyarországi Unitárius Egyház zászlóját, hogy azt magasra emelve és alatta gyülekezve megmutassuk a világnak, de főleg magunknak, hogy ha kicsik is vagyunk és kevesen is vagyunk, de egységesek vagyunk, és ha Isten is akarja, a két zászlóból hamarosan egyet csinálunk, mert szinte négy és fél évszázada együtt gazdagítjuk a magyar szellemiséget és vallás-erkölcsi téren is mindenhol együtt álltuk meg a helyünket.

Henri Pozzi olasz történész szerint Trianonban „Magyarországot nem büntették, Magyarországot kivégezték!”. Én még azt is hozzá merem tenni, hogy nem csupán az országot végezték ki, hanem a magyarságot, a nemzetet is. Bayer Zsolt szavaival: Magyarországon már nincs is nemzet, csak nép! S a nép önmagában, nemzet nélkül, nem képes gazdagítani az egyetemes európai kultúrát. Csupán egyet felejtettek el, hogy e „hon mely adta életünk, hősök csodák hona, e népnek mely hordoz mélabút, és örömeiben sírni tud, nincs párja rokona”! Ezért hiszem és állítom, hogy lesz feltámadása nemzetünknek, mindannak ellenére, hogy Trianon ma is öli, pusztítja a nemzetet, nem beszélve

azokról, akik a hatalom megszerzése érdekében sorozatban hozzák létre a virtuális egyházakat és egyházközségeket.

Testvéreim, a dráma ennél nagyobb, mert Trianon nem csupán az államot s a nemzetet végezte ki, hanem kivégezte az egyházakat, melyek vallás-erkölcsi nevelésben részesítették a magyarságot. A vallás-erkölcsi nevelés hiányának köszönhető 2004. december 5-e, amikor a csonka ország magyarsága képes volt határon túli testvéreit megtagadni. A tagok és a részek pusztulása hamarosan magával ragadhatja az egész testet, és sajnos a haldokló nemzet még a jól megérdemelt kegyeletet sem fogja megkapni.

Ezek mind fájdalmas epizódjai életünknek, de a legnagyobb baj az, hogy a kommunizmus és az agresszív neoliberalizmus tönkretette és lenullázta az egyházakat. Elvették a földjeinket, az ingatlanjainkat és miután kiégették és lelakták, azokat újból eladták jogos tulajdonosainak. Az iskolákban eltöltötték a vallás-erkölcsi nevelést, aminek eredménye a félművelt, vallás és erkölcs nélküli nemzedék. Ez a magyarázata annak, hogy 440 éves egyházmegtartó küzdelem után, a kontraszelekciónak köszönhetően feltűntek az új próféták, akik alig pár évvel ezelőtt lettek unitáriusok, és akik Szentgericén és a Reménység szigetén képzelik el az Unitárius Egyház megváltását. Nem, Testvéreim, mert a megváltás itt van Szejkefűrdőn, ahol igazol minket a 440 év, a tízéves egyetemes találkozó és Orbán Balázs szellemisége.

Említett próféták azok az emberek, akik a maguk érvényesülése érdekében még arra is képesek, hogy szétverjenek egy 440 éves intézményt. Talán ez a mai lelki találkozás, amit áthat egyházunk nagy szellemiségeinek eszmeisége, megerősít mindanyunkat hitünkben, szellemi egységünkben és egyházunk értékeinek megtartásában.

Kívánom, hogy a Gondviselő Isten áldjon meg minden keresztény lelkületű embert, hogy morálisan felemelkedve lehessünk mindnyájan Jézus-követő emberek.

*Legyen előttem mindig jól taposott út,
Fújjon mindig hátad mögül a szél,
Az eső puhán essen földjeidre,
A Nap melegen süsse arcodat,
És amíg újból találkozunk,
hordozzon mindenkit tenyerén az Isten.*

Szejkefűrdő, 2008. augusztus 9.

Rázmány Csaba

Szent István napja

Unitárius szemmel

Ünneplő és emlékező testvéreim, szeretett Atyámfiak!

„Emlékezzetek meg a ti előjáróitokról, akik szólották néktek az Isten beszédét és figyelmeztették az Ő életük végére, kövessétek hitüket”. (Zsidókhoz írt levél 13-ik rész 7-ik vers.)

A Szent István államalapító királyunkra való megemlékezés ünnepe nem egyház és nem vallásfüggő. Ez az ünnep, mint az a nevében is megtalálható, a világon élő és hazáját szerető minden magyar ünnepe, legyen az római katolikus, lutheránus, református, vagy éppen unitárius. Szent István nagysága egyik legfőbb elemének nevezte azt a felismerést, hogy alkalmazkodni és változni kell, hogy megmaradjanak a magyarok a Kárpát-medencében. Augusztus 20-a, mint a magyarság nemzeti ünnepe, azt a célt szolgálja, hogy ma élők megtartsuk anyanyelvünket, hitünket, vallásunkat, és legyünk példás egységben, egyetértésben és testvéri szeretetben, de nem csupán a Kárpát-medencében, hanem az egész világon.

Egy évfordulót, egy megemlékezést mindig egy nép, egy közösség határoz meg, ezzel fejezve ki, hogy történelmében mit tart alkalmasnak, érdemesnek a megemlékezésre. Az évforduló, a megemlékezés mindenkor ünnep, visszatekintés, számvetés, amikor számba vesszük azokat az eseményeket, melyek fenn és megmaradásunk szempontjából döntő jelentőséggel bírnak. És most nézzünk minél jobban hátra, mert „minél messzebbre tudunk hátraneézni, annál inkább látjuk a jövőt” (W. Churchill). Ez a nap, mely nem más, mint nemzeti ünnepünk, feljogosít, hogy együtt és egy akarattal legyen a nemzet. Ez az a nap, amikor egyenes gerinccel tudunk egymás szemébe nézni, amikor mosolyogva és szeretettel fogjuk meg gyermekeink vagy unokáink kezét és mesélünk nekik büszke múltunkról és szomorú jelenünkről. Hogy miért szomorú a jelenünk? Azért, mert sajnós gyermekeink és unokáink nem ismerhetik meg a maga valóságában történelmünket, azokat az intelmeket, melyeket nagy királyunk fogalmazott meg gyermeke számára, hogy azokat ma is ha bárki olvassa, szolgáljon számára egy biztos útként, melyen felémelt fejjel, becsületos lélekkel, hittel, reménységgel és szeretettel juthatunk Egy Istenünk közelébe.

Szent István intelmeiben nagyszerű gondolatokat fogalmazott meg, melyek hitem szerint

ma is időszerűek, és nem ártana, ha gyermekeink mélyen vésnék ezeket az intelmeket lelkükbe, a szekularizáció és a szélsőséges liberalizmus elveivel ellentétben. Észre kell vegye már mindenki, hogy a magyar államszervezet volt az első Európában, mely védelmezte az itt élő magyarságot és a vele együtt élő etnikumokat, ugyanis Szent István már intelmeiben is megfogalmazta: „Az egynyelvű ország gyenge és esendő”! Ezzel indította el István királyunk és az utána következő magyar államvezetők azt a csodálatos lelkiiséget, mely életre hozta a vallási türelmet és a keresztény univerzalizmust. Ennek eredménye az egyetlen magyar alapítású vallás megszületése, aminek legnagyobb szellemi megvalósítása a vallás és lelkiismereti szabadság törvényének kimondása a tordai országgyűlésen 1568. február 6–12. napjain. Ennek a törvénynek kimondásától számítjuk az Unitárius Egyház fennállását. A világon először Erdélyben mondták ki, hogy: „mindenki azt a vallást gyakorolja, mely hitével megegyezik, mert a hit Isten ajándéka”!

Ennek szellemében tartjuk Szent István-napi ünnepünket, rá való megemlékezésünket, mert nekünk magyaroknak, ha meg akarunk maradni, akkor évente meg kell „emlékezzünk a mi előjáróinkról, akik szólották nekünk Isten beszédét és emlékeztették az Ő életük végére, kövessük hitüket”.

Feltehetné bárki is a kérdést, mennyiben követtük mi unitárius keresztények a szent-istváni meghagyásokat és mi az, amit 440 év alatt megvalósítottunk? Mi unitáriusok, mint a magyar nemzet rendíthetetlen hívei, mindent megtettünk hazánk, nemzetünk és népünk előmeneteléért. Szent István és kimagasló elődeink meghagyásait igyekeztünk mindenben megtartani, még akkor is, ha 300 éven át szembe kellett néznünk a legádázabb ellenreformációval és mindenféle üldöztetéssel.

Mit adott tehát az unitárius magyarság a nemzetnek? Mindenekelőtt adtuk a felebarát feltétlen tiszteletét és szeretetét. Adtuk nemzetünknek Egy Istenbe vetett hitünket, eredeti szint a vallások történetében. Adtuk az ember Jézus ősfogalmát, akit minden körülmények között követni kell. Adtuk az emberbe vetett mélységes hitet, ezt a sajátosan unitárius humanizmust. Az ész szerepét az elmélkedésben. Adtuk a világ egységének és egylényegűségének a hitét, az emberrel szemben támasztott erköl-

csi igényességünket. Adtuk az örök reformáció szükségességének általános törvényét, a fejlődés és a tolerancia eszméjét, a babonák elleni harcot. És végül, de nem utolsó sorban, adtuk az ontológiai kereszténység fogalma mellé az értékkereszténység fogalmát. (Gellérd Imre) Hát ezt adtuk testvéreim! És ez nem kevés! Ilyenformán bátran és felemelt fejjel állíthatjuk, hogy cselekvő részesei vagyunk és maradunk az egész emberiségnek, a kereszténységnek és a világ unitarizmusának. A megemlékezés az visszatekintés is. Néha meg kell állni, és számot kell adni eddigi megvalósításainkról.

Ez ünnep alkalmával ezeréves múltunk és jelenünk legfájdalmasabb problémájáról, a szentistváni gondok egyik legnagyobbikáról is kell szólnom, mégpedig a családról, amit ezer év szentelt meg, és amit az elmúlt 60 év szinte teljesen tönkretett. Ma már ez a csodálatos intézmény szinte nem is létezik, aminek az a következménye, hogy gyermekeink nevelése nagy hiányosságokat szenved, mégpedig szellemi, testi és valláserkölcsei, azaz kulturális, fizikai és etikai értelemben. Ezek az ágazatok foglalják magukba a nemzet- és hazaszeretetet, az ősök tisztelését, a hősi halottakról való mindenkor megemlékezést, mert egészséges nemzet csak akkor létezik, ha annak szívében meggyökerezik a tiszta kultúra, a tisztességes erkölcs és a józan kereszténység. Ha ezen értékek átadására töre-

kedett volna az elmúlt hatvan év, és nem a kegyetlen testvéri megtorlásra, akkor ma nem lenne az a rengeteg ártatlanul kivégzett, a megszámlálhatatlan öngyilkos, a megszámlálhatatlanul megölt magzat és a Mansfeld Pétereket és Tóth Ilonkákat sirató édesanyák és édesapák!

Végezetül legyünk tudatában, hogy az új évezredben a tanulásnak és a művelődésnek lesz a legnagyobb szerepe. Ma már a tanulás „non finito” jellegű, amit nagyon helyesen ismert fel Széchenyi, hangoztatva a „kiművelt ember” főszerepét. A jelenlegi élet egyetlen utat enged: a nemzeti öntudat megtartását, és a műveltségi létet. Ez Németh László szerint csakis tanulás-sal és művelődéssel valósítható meg.

Tehát: „nem rajtunk múlik, hogy megszületünk-e, de az már rajtunk, hogy mivé leszünk, hogy örökölt egünkre egy csillagot, feltűz-e még kezünk”. Csodálatos szentistváni gondolatok, ami mellé beilleszthető a nemzeti egység és a vallási ökumenizmus.

Tűzzünk fel mi is, a millennium generációja, minél több csillagot örökölt egünkre, hogy ezek a csillagok a magyarság elkövetkező évezreideiben sokáig világítsanak!

Isten áldása legyen azokon, akik átérzik nemzeti ünnepünk hitet és lelket megújító érzését!

Budapest, 2008. július 31.

Rázmány Csaba

Énekeljetek az Úrnak!

A Biblia éve a Művészetek Palotájában

A Magyar Bibliatársulat szeretettel ajánlja az érdeklődők figyelmébe a 2008-as Biblia éve második központi rendezvényét, a Művészetek Palotájában, 2008. szeptember 30-án megrendezésre kerülő hangversenyt.

MŰSORON:

J. S. Bach: Magnificat, BWV 243

Előadja a *Lutheránia Énekkar* és a *Budapesti Vonósok*

Vezényel: *Kamp Salamon*

Mendelssohn-Bartholdy: 42. zsoltár

Előadják a *Debreceni Kollégiumi Kántus*, a *Psalterium Hungaricum Énekkar* és a *Károli Gáspár Református Egyetem Soli Deo Gloria Énekkara* (karigazgatók: *Arany János* és *Hargita Péter*), valamint a *Zuglói Filhar-*

mónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

Vezényel: *Berkesi Sándor*

Arthur Honegger: Dávid király – szimfonikus zsoltár három részben

Előadja a *Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar* és *Oratóriumkórus*

Vezényel: *Záborszky Kálmán*

Jegyek kaphatók a helyszínen, valamint a Concert és Media Kft. Jegyirodáiban és az interneten (www.jegyelado.hu) 1700, 2600, 3500 és 4500 forintos áron.

Korlátozott számban kedvezményes árú jegyek igényelhetők a Magyar Bibliatársulatnál is.

AUGUSZTUS 20.

*Ne legyen nyugtalan a szívetek!
Higgyetek az Istenben
és bennem is higgyetek!”
Jn 14,1*

Kedves Testvéreim, szeretett ünneplő Atyámfiai!

Kiválasztottuk a megpróbáltatásokkal terhes utat, melyről megállapítottuk, hogy ez a mi utunk. Bármennyire is kellemetlenek ennek váratlan vagy bekövetkező helyzetei, csakis ezen érhetjük el megálmodott reményeinket. Ezen az úton közösen haladunk előre „ellenségeinkkel”, akik ideig-óráig feltartóztathatnak ugyan, vagy éppen mi kereshetjük megbocsátásukat. Megpróbáltatásainkat számos vitával nehezítjük, amikor világi és vallási kérdésekben azt szeretnénk eldönteni, hogy közülünk ki a nagyobb vagy kinek van igaza. Amennyiben megpróbáltatásaink között sikerül érvényre juttatnunk a **megbocsátást, megbékélést**, akkor nyugodtan felsőhajthatunk, hiszen elérkeztünk életünk egy nyugodtabb szakaszához. Sőt, arról is számtalanszor megbizonyosodunk, hogy embertársaink, közeli szeretteink Jeruzsálembe vezető úttá varázsolták életútunkat, hogy minden feltételünk meglegyen a boldogságra.

Ennek ellenére azonban a gyakorlati tapasztalatok óvatosságra intenek, s mi ennek tudatában ismerkedünk Jézus további útjainak részleteivel, s kifejezésre juttatjuk, hogy döntésünk megváltoztathatatlan, s adódó keresztjeinkkel haladunk tovább Jézus nyomában, Isten gondviselő szeretetéből remélt áldásokkal teljes vágyaink felé.

Az árulás kényszerhelyzetén és a Jézus-tagadáson át az elítélésig bejártuk az utat, ahol megtapasztaltuk a tévedés lehetőségeit. Méterben meghatározva közelinek tűnik a Golgota és rövidnek a megteendő távolság. Ha azonban Jézus lelkületével és érzéseivel szemléljük a hátralevő utat, akkor más vélemények keresztjébe kerülünk. A vívódásokkal teljes imádságok súlya, szívét-lelket megpróbáló keménysége nagy erőfeszítést követel.

Jézus útja ismerős előttünk. Jézus útja a miénk is. Jeruzsálemi bevonulásával, a Golgotával, a keresztre feszítéssel együtt. Hangos fogadások ünnepeltjei vagyunk. „Pünkösdi királyok” a magunk gondterhelt, megpróbáltatásokkal dústott életében. Életünket szép, csodás, Isten adta lehetőségnek tartjuk, s mint ilyenért imádkozunk is megtartásáért. Na, és vannak életcéljaink, melyek rég túlléptek a világi gondolkodásra jellemző határmezsgyén. Vállaljuk az ünneplést, de vállaljuk a megalázást is. Téves döntéseinkért vállaljuk keresztje-

inket. *Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk* – mondjuk a Szentírással és indulunk életünk Golgotája felé. Óriási előnyünk van Jézussal szemben. A mi életünk előttünk van és utunk Isten kezében található. Sőt, ha jól tudom, a „feszítsd meg” kiáltásokat csak sejtjük.

Megnyugtatlak, hogy egy szép belátással letünk gazdagabbak: **Isten gondviselésével igaz útra terelt minket.** Időnkénti imádságainkban arról emlékezünk, hogy Isten segítsége nélkül még mindig nehézségben vesztelnénk. Istennek tulajdonítjuk, hogy igaz útra vezetett minket. Tehát nem őseink meggyőződését követő hitünket, nem saját elképzeléseinket, nem az új világ megannyi követelményeihez igazodó gondolkodásunkat, hanem Isten gondviselő szeretetét részesítjük előnyben. Így nem az emberi, koholt, vélt igazságok útja vezet, hanem az örök, megmásíthatatlan és kifordíthatatlan isteni igazság. Jézus Isten igaz útjára vezérelt, ahol lépten-nyomon bekapaszkodhatunk Isten atyai gondviselésébe.

Isten gondoskodása **velünk is marad ezen az úton.** Kijelentem, hogy Isten érezhetően velünk van vándorútunkon. Csak használ nekünk, ha egy ilyen felismerés nyomán hasonló tapasztalatokat élhetünk át. Ne legyünk csalók a megpróbáltatásokkal teljes életútunkon. De, lássuk be, hogy meg-meggyengülő, jellemiben ingadozó emberekként sokszor tévedünk Istennel és embertársainkkal szemben. Ez azonban sosem jelenti azt, hogy Isten és felebarátaink elfordulnának tőlünk. Ellenkezőleg. Tévedéseink után sokkal több reményünk lehet arra, hogy megbántott szeretteink és Isten is visszafogadjanak szeretetükbe. Természetesen ezért hálásak is lehetünk nekik.

Érezzük szívünkben a ránk áradó gondviselés állandó tevékenységét? Jézus erről az isteni gondviselésről szólt, amikor kihangsúlyozta tanítványainak, hogy *ismerik az utat, ahová ő menni fog*: Isten gondviselő szeretetébe. Ez a mi ünnepléseinknek járható útja! Nehéz, de áldásos. Akkor van ünnep számunkra, amikor megtaláljuk egymást Isten gondviselő szeretetében.

Ezekkel a gondolatokkal kívánok boldog ünneplést minden székelynek és magyarnak az álamalapítás ünnepén.

Debrecen, 2008. augusztus 20-án.

Atyafiságos tisztelettel és szeretettel:

Pap Gy. László

Az UNITÁRIUS Egyház Magyar Alapítású Egyház

ÉLTETŐ LAJOS, PORTLAND, OR

Az Unitárius Egyház az egyetlen magyar alapítású egyház, és csak magyar földön jöhetett létre. A nagy katolikus német író, Novalis (Friedrich von Hardenberg), Christenheit oder Europa' c. híres esszéjében azt hányt Luthernek – s a többi protestáns reformátornak – a szemére, hogy a vallásból filológiát csináltak. Míg a katolikus rendszerben helye volt a szépségnek, a művészetnek, a tradíciónak, az egyetemességnek, Európának, addig a protestáns alapító atyák az IGAZSÁGOT keresték, az Írásban Isten ígését, illetve annak interpretációját. Ezért vált olyan fontossá számukra maga a szöveg, a helyes textus, a Biblia. Ravasz László, nagy érdemű református püspökünk valahol azt írja, milyen szép, hogy egy betűért (homoousion vagy homoiouision) készek voltak emberek meghalni az igazságukért. Azt már nem tette hozzá, hogy nem csak halni, de ölni is tudtak ugyanazért a betűért.

Furcsa, hogy a 16. századbeli kérdések hirtelen ismét aktuálissá válnak napjainkban. A politikában újból szembekerült a Nyugat az Iszlámmal, az iszlamista ölnek-halnak vallási interpretációjukért, Bush elnök úgy beszél, mint egy református hadvezér, a racionalizmusból kiábrándult emberiség ismét a vakhitben leli az élet értelmét. Dávid Ferenc érdeme, hogy olyan egyházat alapított, amely hú maradt ugyan a jézusi tanításhoz, de a filológusok interpretációit elvetette. A magyar unitarizmus számára eleitől fogva fontos alap a józan ész, míg a többi felekezet makacsul kitart ma is a „Credo quia absurdum” (azért hiszem, mert abszurdum) formula mellett. Egyházi filológusaink (tiszteltetlemmel mondom) azzal foglalkoznak, hogy milyen szellemi vektorok eredője ez a magyar fejlemény. Honnan kapta Dávid az ötletet? Az igazága spanyol Miguel de Servettől, akinek szerepét oly gyönyörűen vázolta fel számunkra Sütő András (Csillag a máglyán)? A minden lében kanál olasz Biandratától, aki aztán állítólag Dávid Júdása lett? A kicsi lengyel rakowi mozgalomtól, aminek ma már valóban csak a filológiában leljük nyomát (Rakowi katekizmus)?

De Dávid élő és életképes egyházat alapított. S ha megkérdezzük: hogyan van az, hogy neki sikerült az, ami máshol – abban a korban – senkinek sem, a filológusok elnémulnak. A történetek olyasmit magyaráznak, hogy Erdélyben olyan volt a politikai helyzet, hogy miután az utolsó katolikus püspököt ágyúzással kikergették Gyulafehérvárról, zavaros állapot keletkezett, amiben Dávid könnyen halászhatott. Ostobaság: az egész kereszténységet a zavar állapota jellemzi abban a században, mégis csak ná-

lunk maradt meg az unitárius egyház napjainkig, ezért zarándokolnak ma amerikai UU-k (unitárius univerzalisták) Kolozsvárra, saját gyökereiket ott keresendő.

A filológusok kihagyják az egyenletből a földet, a talajt, amiben a jó mag kicsírázott, kikelt, és szép virággá nőtte ki magát.

Milyen talaj volt a magyar lélek? (Szándékosan írok magyart s nem erdélyit, mert nagy szármáság, hogy ezt a két jelzőt folyton szembeállítjuk egymással!) Mindenesetre fogékony a dávidi tan iránt. S mi volt annak a magva? Az, hogy Egy az Isten, hogy Ő az Egyisten. Erős igazság ez, nagyszerű jelmondat! Ipolyi Arnold katolikus püspök a többi között nem tudta ugyan megfejteti Isten szavunk eredetének titkát, mondván, hogy végülis se nem perzsa, se nem héber, se nem más, hanem magyar, amióta magyar nyelven beszélnek hozzá és róla. S Ipolyi is ír az ősi egy isten fogalmáról.

Hajdanában hittünk Csaba királyfi meséjében, hitigazság volt számunkra a hun rokonság, a székely–hun kapcsolat. Azt tudjuk, hogy a gótok arianusok voltak (akik tagadták, hogy Isten és Jézus egy és ugyanaz), s hogy szimbiózisban éltek – Erdélyben is – Attila hunjaival. Earle Morse Wilbur unitarius egyháztörténetének 2. kötetében (*A History of Unitarianism in Transylvania, England and America*, Boston, 1945) óvatosan megemlíti (talán a mi Szent-Iványi Sándorunk hatására), aztán elveti annak a gondolatát, hogy ennek az ariusi hitnek maradványai tovább éltek volna Erdélyben. Azóta megdőlt a hun mítosz is, míg László Gyula kaput nem tárt ismét neki... (László nagy tétele szerintem nem a kettős honfoglalás elmélete, hanem az a meglátása, hogy két vagy több egymásnak látszólag ellentmondó hipotézis nem zárja ki mindig egyik a másikat. Nem mindig *vagy-vagy* az igazság, hanem sokszor *is-is*). Hogy a hun-gót hit ezer esztendő után is élt még a Mezőség dombjain, magam sem tudom elképzelni. De valami vonzóvá tette Dávid tanítását, valami, ami szónoki készségén túl mutat.

Érdemes lesz talán e kérdéssel többet foglalkozni.

A társadalmi, illetve közösségi-népi oldalt elhanyagolva megint csak utánzóit vagyunk ebben is másoknak: mert ugyan mi jó származhat Magyarországból? Ha viszont annak is figyelemmel adózunk, valóssá válik Bartók Béla mondata arról, hogy az unitárius az egyetlen magyar eredetű egyház.

Forrás: <http://www.mbk.org/Article51.html>

Egy kardsebezte ónkanna

A hajdani Nemes Marosszéknek egyik legészakibb határtelepülése volt 1867-ig Nagyernye. A Marosvásárhelytől alig 10 kilométerre – enyhén észak-kelet irányban – fekvő településen a protestáns tanításkor igen jó termőtalajra találtak a XVI. század második felében. Elannyira, hogy ebben az időszakban – valószínűleg egy ügyes hitshírnöknek köszönhetően – az egész falu unitárius hitre tért. Nagyernye egyetlen, az Árpád-házi királyok idején épített templomát – mely addig római katolikus volt – unitárius templommá alakították.

Első bomlasztó hatást az ernyei unitárius eklézsiára a szombatosság tette, kik nagy számban éltek a faluban, a XVII. század elején, de az unitáriusok között lapítottak. 1639-ben vagy onelosztásra került sor az alakuló református egyházközsséggel.¹

Az unitárius egyház lelkes támogatója volt az oktatásnak, Ernyében is iskolamestert működtetett a XVII. század folyamán. Bizonyíték erre I. Apafi Mihály fejedelemnek az ernyeiekhez írott levele² és egy nagyernyei Kelemen Lajos történész által közzétett, 1684-ből származó esperesi vizitációs jegyzőkönyv. Ez utóbbitól kiderül, hogy az ernyei „...scholamester...pénzt kiadván kölcsön uzsorát veszen reája...”, ezért megbüntetik.³

A címben említett ónkannát – egy óntányérral együtt – 1697-ben készítették a nagyernyei unitáriusok, úrvacsoraosztás céljára. A henger alakú ónkanna, karcolással díszített, függőleges tengelyvonalához viszonyítva a két oldal díszítése szimmetria tendenciát mutat egymással. Fő díszítő motívuma a tulipán, különböző formában és alakban. Ezenkívül indás, leveles díszítés között találunk két rózsát (rozettát), melyek az ősi napábrázolás formái. A két központi alakzat daloló kismadarakat ábrázol, melyek a szeretetet, összetartozást szimbolizálják, lévén egymásnak szemben fordulva. A két madár segítségével, az alkotó, valószínűleg a figyelmet a kanna közepébe rajzolt pecsétnyomat alakú mezőre akarta terelni, mely a fő mondanivalót és a készítés idejét hordozza: „Egy az Istennek szíve és nagysága az ernyei unitáriusok 1697” (?). Legalábbis az összevont betűkből és rövidítésekből ez következtethető!

Az ónkanna készítésének idején Erdély már a Habsburg birodalom része volt, Ernyében is stációt állítottak az osztrák miliciának. Egy okirat tanúsága szerint az osztrák katonaság igen kegyetlenül bánt a civil lakossággal: „...az német militia, megszállván a falukban, magát bő

ebéddel, pecsenyével, borral, lovát szénával ajándékoztatja meg, nem kevés romlásával, és kárával az szegénységnek, melynek alkalmatlanságával a szegénységet verik, rongálják, bénává teszik...”⁴

Az 1703–1711 között lezajlott Rákóczi-szabadságharc után a jezsuita szerzetesek szabadabban fejthették ki rekatolizáló tevékenységüket, sőt még a bécsi udvar támogatását is élvezték. 1729-ben erőszakos kegyetlenséggel foglalták el, a már fennebb említett véreskezű katonaság segítségével, a nagyernyei unitárius templomot. A templomfoglalást Orbán Balázs a következőképpen írja le: „...1729-ben a jezsuiták katonasággal...jelentek meg Nagyernyén templomot foglalni. A templomukba húzódott unitárius híveket fegyveresen rohanták meg, azok közül sokakat megsebesítettek, a többit ütve-verte szétkergették, tisztos öreg lelkészüket, nagyajtai Cserey Sámuel az utcára vonszolva úgy elverték, hogy haldokló állapotba jutott...”⁵. Az erőszakos templomfoglalás alkalmával az egyházfi életét az úrvacsora osztásra használt ónkanna mentette meg, mit a feje fölé emelve kivédett egy kardcsapást.⁶ Az ónkanna alsó részén ma is látható egy 36 mm hosszú horpadás, a kardvágás maradványa.

Templomuktól és egyházi javaiktól megfosztva – az 1663-ban öntetett műemlék értékű harangjuk ma a sáromberki római katolikus templom tornyában zúg – az ernyei unitáriusok egy kis imaházba szorultak és csak száz év múlva, az 1830-as években, sikerült nekik egy kis fából ácsolt oratóriumot építeni. Ennek a helyébe épült 1910-ben az a kőtemplom, melyben ma is összegyűlnek az ernyei unitáriusok Isten igéjét hallgatni. A mára már alig 100 lelket számláló, Iklandhoz tartozó leányegyházközsség, úrvacsora osztáskor ma is kegyelettel használja több mint 300 éves kardsebezte ónkannáját.⁷

Nemes Gyula
helytörténész, Nagyernye

Jegyzetek: (1) Dr. Nagy Lajos–Nemes Gyula: Nagyernye. Sepsiszentgyörgy 2007. 121. oldal. (2) I. Apafi Mihály fejedelem, 1667-ben kelt levele, ma az ernyei református egyházközsségi lt-ban. (3) Keresztény Magvető. 1901. (4) Dr. Nagy Lajos–Nemes Gyula: ism. mű, 92. old. (5) Orbán Balázs: Kiegészítések a Székelyföld leírásához. II., Sepsiszentgyörgy 2006, 144. oldal. (6) Fodor István: Marosszék és Marosvásárhely szabad királyi város krónikája. (7) Nemes Gyula: Nagyernyei unitáriusok, Unitárius Közlöny 2004/4

Jézus keresztre feszítését nem jelenítették meg a templomokban a tizedik század előtt. Miért? Ez volt az a kérdés, mely egy ötéves zárándokútra indított minket. Eredetileg nem hittük, hogy igaz lehet. Biztosak voltunk abban, hogy a művészettörténészek tévednek. A keresztre feszített Jézus túlságosan is fontos a nyugati kereszténység számára. El sem tudtuk képzelni, hogy Jézus szenvedéseinek megjelenítése hiányozzon a korai templomokból.

Hét évvel ezelőtt, amikor befejeztük *Hamuból példabeszédek: erőszak, megváltó szenvedés, és annak kutatása, hogy mi szabadít meg minket* című tanulmányunkat, a mediterrán térségbe utaztunk, hogy Jézus halott testét kutassuk fel a régi templomokban.

Azt tanultuk a hittanórákon – meg az általános iskolában –, hogy a keresztények hite szerint Jézus Krisztus keresztre feszítése megváltotta a világot, és hogy ez a keresztény hit magja. A *Hamuból példabeszédek*-ben mi kétségbe vontuk ezt a tételt, mert úgy találtuk, hogy ez az eszme hozzájárult az erőszak és a háború szentesítéséhez. A behelyettesítéses bűnhődés doktrínája Jézus halálát használja fel a legmagasabb önfeláldozás modelljének; ráadásul azokat állítja be bajkeverőnek, akik az erőszak áldozatai voltak, és az elkövetőket feloldozza felelősségük alól, etikátlan viselkedésük ellenére. Ez az eszme mélysegesen zavart minket, de sohasem kérdőjeleztük meg annak központi voltát a kereszténységen belül.

Ám arra semmiképpen sem voltunk fölkészülve, hogy ezer évig a kereszténység nem Jézus halálára összpontosított. Amint sorra látogattuk az ősi szent helyeket, művészettörténészekkel beszélgettünk, és ősi szövegeket olvastunk, rá kellett döbbernünk a valóságra: Jézus holtteste egyszerűen nem volt ott. Nem találtuk fel a katakombákban, sem Róma korai templomaiban, sem Isztambul hatalmas, hatodik századi katedrálisában, a Hagia Sophiában, sem Törökország észak-keleti templomaiban, sem a ravennai mozaikokban. Amint rájöttünk arra, hogy a keresztre feszítés tényleg hiányzik, arra kezdtünk figyelni, hogy mi az, ami viszont jelen van a korai keresztény művészetben.

Rájöttünk, hogy a korai keresztény templomokban a Paradicsom az, ami dominál. Meglepetésünkre, és örömünkre azt fedeztük fel, hogy a korai keresztény Paradicsom valami teljesen más, mint a „mennysország” vagy az élet a halál után. Azokban a korai templomokban, a Paradicsom – mindenek előtt – ez a világ volt, melyet áthatott és megáldott az Isteni Szellem. Rómában és Ravennában a Paradicsom ábrázolása foglalta el a sziklás, elhanyagolt legelőket, a gyümölcsösöket, a tiszta éjszakai égboltot, a mediterrán világ bő vizeit, mintha csak belső

fény világítaná át őket. Élénk színű, csillámló mozaikok ragadták meg a világ fényességét. A képek betöltötték azon helyiségek falait, ahol liturgiák esztétikai, érzelmi, spirituális és intellektuális élményeket adtak a jelen életről, egy jónak, örömteljesnek alkotott világban.

Majdnem minden, amit azelőtt megértettünk a ke-

resztény történelemből, teológiából, és rítusokból, módosulni kezdett, amint egyre mélyebbre és mélyebbre ástunk a Paradicsom jelentésébe. Új könyvünk, *A Paradicsom megmentése: hogyan adta el a kereszténység ennek a világnak a szeretetét a keresztre feszítésért és a birodalomért*, majdnem négyezer évre nyúl vissza, hogy felfedezze hogyan képzeltek Nyugat-Ázsia népei a Paradicsomot. Bemutatja, hogyan idézték fel a Biblia héber prófétái az édenkertet, ellenállásként a kizsákmányolással és a birodalom megszárlásaival szemben. Bemutatja Jézus tanításait és a korai egyház gyakorlatát, hogyan viszonyultak igennel az élethez, és ehhez a világhoz, mely maga volt a megváltás helye. Templomi közösségeikben, az első évezred keresztényei arra törekedtek, hogy a birodalom erejével, erőszakával, gyilkolásával szembehe-lyezzék az élet virágzását.

Miután a korai kereszténység Paradicsoma látóterünkbe került, majd beszivárgott a tudatunkba, a keresztre feszítés kereszténység egyre idegenebbé vált számunkra. Azon töprengtünk, mi történhetett az itteni világ Paradicsomként való értelmezésével. Mikor és miért ment át a kereszténység egy kényszerképzetbe, ahol a megváltás halál, bűnhődés és erőszak által jön el? Mi vezethette a nyugati kereszténységet arra, hogy a feltámadást és az életet egy

A Paradicsom jelenléte

Több mint 1000 éven át a keresztény egyház a Paradicsomra helyezte a hangsúlyt és nem a keresztre feszítésre.

Hogyan fordult ilyen borzasztó szimbólum felé a keresztény egyház és hogyan fedezhetjük fel újra a Paradicsomot?

Rita Nakashima Brock és Rebecca Ann Parker

keresztre feszítéses megváltásra cserélje, és hogy száműzze a Paradicsomot valamilyen távoli, életen túli helyre. Röviden: a birodalom szükséglete – valamint a teológiáké, melyek indokolttá tették, majd szentesítették az erőszakot és a háborút – változtatta meg a kereszténységet és idegenítette el a nyugati kereszténységet egy olyan világtól, melyet egykor Paradicsomként érzékeltek.

Ennek ellenére egy életet adó, életet igenlő kereszténység túlélte a tönkretételi próbálkozásokat, meg a teológiai változtatásokat, melyek éppen elárulni próbálták. A Paradicsom nincsen teljesen elveszve. Mint a nyugati kereszténység örökösei, hisszük, hogy újra a Paradicsom nyitott ajtajában kell állanunk, és meg kell áldanunk ezt a világot, mint szentséges helyet, mint szent földet, és mint otthont, ahol mindannyian meg kell tanuljunk együtt élni.

Paradicsom a korai egyházban

Amint a hívek beléptek az ősi templomokba, egy háromszintes szent világegyetemben találták magukat. Egy csillagos vagy sok színárnyalatú égbolt volt az első szint, ahol égi lények lebegtek; ebből a titokzatos birodalomból Isten jobb keze emelkedett ki áldólag a világ fölé. A következő egy köztes szint volt, ahol az élő Krisztus elnökölt. A már eltávozott szentek ott voltak vele, a Paradicsom lankáin, és áldást osztogatva látogatták az élőket. A harmadik szint a templom padlója volt, ahol az imádkozók álltak Isten kertjében a földön.

Ezt a szent világegyetemet láttuk Olaszországban, Ravennában, a Galla Placidia mauzóleumban. Szt. Lőrinc emlékére épült, 430 körül; a belső, központi kupolát kék égbolt fedi, mely bővelkedik az arany csillagokban. Az égbolt központi magaslatát egy egyszerű, latin kereszt jelöli, és Ezékiel mennyei látomásának szárnyas teremtményei – az oroszlán, a marha, a sas és az ember – emelkednek ki a fehér és piros felhők közül a kupola sarkaiban. Az égi mennyország alatt félhold alakú, félköríves falfestmények vannak, amelyek a Paradicsomot jelképezik: kígyózó szőlőtőkék, és akantusz levelek burjánzanak, gyümölcstől roskadoznak a bokrok, őzek és galambok isznak forrásból és tavacskákból, és szentek állnak a zöld pázsiton. Az egyik ilyen falfestmény Krisztust a jó pásztor szerepében ábrázolja; ez az utolsó őt ábrázoló festmény a korai időszakból. Egy kőrákason ül, cserjés, barátságatlan tájban. Szakálltalan, kisfiús arcát –, melyet vállig érő, hullámos haj keretez –, a jobb válla fölött, őt figyelő bárányok felé fordítja. Bal kezében egy kereszt formájú, zászló jellegű pásztorbotot fog, miközben jobb kezével kinyúl, hogy egy arcát feléje

emelő bárány fejét megsimogassa. A szentély ősi látogatói itt állhattak, mint ahogyan mi magunk is, egy szinttel lejjebb, a kőpadlón, miközben a mennyország boltozatát, és a körben lévő Paradicsomot nézték, mely Krisztus és az eltávozott szentek otthona volt.

A Paradicsom e háromszintes univerzumában megvan az „itt” meg a „nem itt” jelleg is. A keresztények azt tanították, hogy a Paradicsom mindig is itt volt a földön. A bűn becsukta ugyan annak kapuit, de Krisztus újra kinyitotta az élők számára. És bár az őskeresztények kóstolták, látták, és érezték a mindennapi életben a Paradicsomot, legteltesebben oda megérkezni az istentiszteletek alatt tudtak. Művésztévével és fölépítésével a templom egy olyan teret alkotott, amely összekötötte a Földön élőket a mennyi lényekkel és a már eltávozott szentekkel, akik körülfojták és megáldották itt őket. A felemelkedett Krisztus és a tanúk tömegei mintegy átölelték ezt az életet, és minden eukarisztia alkalmával felemelték, hogy a mennyet megérinthesse. Az akkori szent rítusban a közösség a megszentelt univerzumban állt, és megáldották a föld gyümölcsei, meg a szentek ereje.

Amit viszont nem láthattak ezek a hívek, az Jézus halálának ábrázolása volt. A ravennai Sant' Appolinare Nuovo templomban huszonhat négyzetméternyi mozaik, majdnem a plafonig, Jézus életéről mesél. Jobb oldalon, közel az oltárhoz, az Utolsó Vacsora egyik megjelenítésével kezdődik a Passió tizenharmadik színhelye. A tizedik tábla cyrenei Simont mutatja, amint éppen Jézus keresztjét viszi a Golgotán. Azt vártuk, hogy a tizennegyedik tábla majd a keresztre feszítést ábrázolja. Helyette viszont egy angyalt láttunk, egy sír mellett ülve. A jelenség két asszonyhoz beszélt, akik úgy hajoltak előre, mint a szent énekek kórusának tagjai. Mi magunk is előrehajoltunk csodálkozásunkban, és eszünkbe jutott mit mondott az angyal: „...tudom, hogy a megfeszítet Jézust keressetek. Nincsen itt...” (Mt 28, 5–6).

Ravenna egyik korai keresztény templomában sem találtunk feszületet. Úgy tűnik, Jézus halála nem volt kulcs jelentőségű, nem volt áhítat tárgya, nem volt rituális szimbóluma annak a hitnek, mely a templom csillogó mozaikjai között imádta Istenét. A Krisztus, akit ők láttak, a megtestesült és felemelkedett Krisztus volt, a keresztelés gyermeke, a betegek gyógyítója, barátainak tanítója, és az, aki legyőzte a halált és megváltoztatta a világot az élet Szellemével. Ez a megváltoztatott világ a mi világunk, az újra megnyílt Paradicsom.

A régi templomokban az eukarisztiát az élet ünnepeként tartották számon, és nem úgy,

mint a halál újraidézését. Amíg a vezetők elkészültek, az emberek üdvözölték egymást békével és megbékéléssel, kézfogással, öleléssel vagy csókkal. Aztán elkezdődött a nagy felajánlás folyamata. A közösség tagjai ajándékokat hoztak a templom támogatására, és ételeket ajánlottak fel, az eucharisztiahoz. Általában kenyér mindenhol volt, de ugyanígy megjelent bármilyen gyümölcs a termésből. Hippolytus, Róma püspöke (170–236) így magyarázta: „A gyümölcs, rózsza és lilium felajánlásával, a hívők Isten jóságát köszönték meg, aki mindezeket adta nekik. Isten neveit olvasták ki a föld gyümölcseiből, Isten pedig a szeretet hódolatát olvasta ki a felajánló szívéből.” Voltak templomok, ahol szokásos volt az olíva olaj, olíva bogyó, friss tej, mézben forgatott túró, grillezett hal, só, víz vagy bor. A vörös húsok általában tiltva voltak, mely azt tükrözte, hogy a keresztények kerülni akartak mindenféle összefüggést a római állatáldozatokkal. Amikor az eucharisztia liturgiája áldozatról beszélt, azt mindig „vértelennek” nevezték, ami azt jelentette, hogy a szent áldozat az imádság.

Miután a felajánlott dolgokat megáldotta, a püspök felszólította az embereket, hogy „emeljék föl szíveiket” és elmondta az eucharistának nevezett (szó szerint hálát adni) nagy hálaadási imát. Az imádság az isteni eredet, a jóság és az univerzum szépségének ünneplése volt, és mesélt az emberiség történetéről a Paradicsomban, a bűnbeesés előtt. Az ima felsorolt még sok isteni jóvátételt, megnevezett prófétákat és szenteket, köztük olyanokat is, akik a gyülekezet tagjai voltak, mielőtt eltávoztak ebből a világból. Aztán a nagy hálaadási ima érkezett a csúcspontjához, és a püspök hálát adott Krisztus megtestesüléséért, tanításaiért, és csodás segítségéért, amelyet azoknak adott, akiknek nagy szükségük volt rá. Aztán a püspök a Szentlélek alászállásáért imádkozott. A beszentelési imával gyakorlatilag oda idézte a Szentlelket az asztalra, bele az ételbe, az egész gyülekezetbe, és azt kérte, hogy a Szellem tüze szenteljen meg mindenkit és mindent az isteni jelenlét áldásával.

Jeruzsálemi Cyril azt tanította, hogy a Szellem leszállása újranyitja a Paradicsomot. A közösség tagjai saját húսukban érzik az isteni erőt, úgy, mint ahogyan a test kap energiát az ételből. Cyril elmagyarázta, hogy ha részesülünk a szentségben „Krisztus-hordozókká válnunk, mert teste és vére szétáramlik tagjainkban”. Augustinus a frissen keresztelteknak magyarázta az eucharishtiát: „Krisztus teste és végtagjai vagytok, saját misztériumotok fekszik ott az Úr asztalán, és saját misztériumotokat fogadjátok... Ti magatok vagytok az.”

Az élet gyönyörű ünnepe felé, a világ nyílt, örömteli érzékelése felé fordította vissza az érzékeket a ceremónia; az isteni jelenléttel való találkozás volt, mely fizikai életet adott. Az eucharisztia tehát az emberiséget az isteni élet ragyogásához kötötte, „ebben a jelenlévő Paradicsomban”, és az úrvacsorákon keresztül az egyház gyakorolta, hogy mennyire fogékony az isteni jelenlét erejére a világban. Az ilyenkor megtapasztalt szépség olyan spirituális út volt, mely megnyitotta a szíveket.

Keresztre feszített Paradicsom

Tragikus módon, a kereszténység második évezredében a keresztre feszítés elűzte a Paradicsomot a Földről. Miután hiába kerestük Krisztus holttestének megjelenítését a korai keresztény mediterrán templomokban, végül megtaláltuk Észak-Európában, egy hatalmas gótikus templom egyik mellékhajójában, a németországi Kölnben. Foltos fényben és árnyékok között, ott függ a Gero Kereszt, a legelső ránk maradt feszület, amelyet valamikor 965 körül faragtak, tölgyfából, Szászországban.

Az életnagyságú mű szinte meztelenül mutatja be a keresztre feszített Krisztust. Sovány lábait feltolták, és fura szögbe fordították kifecamított lábfejehez képest, amely egy, a kereszt alján lévő tuskóhoz van szögezve. Elettelen kezei távol álló fapalánkokhoz vannak szegezve, dagadt karjait megfeszíti vékony, csüngő testének lefelé húzó súlya. Csípője eltávolodik a kereszttől és felsőteste S-formába roskad, míg hasa kitüremlik lágyékkötője fölött. Csupasz feje a mellére lóg, és hosszú haja hullámokban omlik a vállaira. Lentről az arcába tudtunk nézni. Sűrű szemöldöke alatt a szemek csukva vannak. A szája lihegésre nyitva. Mély sebek szántják becses arcát. A keresztre feszített Krisztus leírása elszaporodott a tizenegyedik században, egyre groteszkebb és véresebb formában. A középkor vége felé már rutinszerűvé vált Jézus kegyetlen környezetben való megkínztatásának bemutatása. A szentek osztoztak kínjaiban: élve megégették őket, kizsigerelték, telelőtték nyilakkal, vagy állatok tépték szét testüket. Majdnem minden gótikus katedrális küszöbét a hívők úgy lépték át, hogy egy olyan faragvány alatt mentek el, mely a világ végét ábrázolta. Egy könyörtelen Krisztus ült a bírói trónon, éppen egy temető fölött elnökölve, ahol szétválasztotta egymástól a megváltottakat az átkozottaktól. A mennyeország egy magas fallal körülvett vár volt. A pokol egy hatalmas kígyó, mely felfalta emberi áldozatait, vagy egy daráló, vagy egy lobogó tűz, amelybe a démonok, vasvillákkal felfegyverkezve, tűzbe tölték a kínló lelkeket.

Mi vonta maga után ezt a változást? Miért fordultak el a hívek a földi Paradicsomtól, hogy a keresztre feszítésre, és az utolsó ítéletre koncentráljanak? Hogyan járhatták át a terror, kín és földi elkeseredés érzései a nyugati kereszténység vallásos képzeletét?

Jézus után ezer évvel a birodalom brutális logikája eltorzította életének ünneplését, és állandóan újraismételteti halálát. A Gero Keresztet a százszok leszármazottai faragták, akiket Nagy Károly, a szent római császár, akaratauk ellen keresztelt meg, egy három évtizedes terror-hadjárat során. Nagy Károly hadai mindenkit felkoncoltak, aki ellenállt, megsemmisítettek kegyhelyeket, amelyek a szász életfát jelképezték, és tízezer szászt deportáltak hazájukból. Erőszak által lettek tehát keresztény szófogadásra hajtva, így aztán a százszok olyan művészetet teremtettek, mely tükrözte saját véres keresztelésüket.

Nagy Károly egy római eucharisztia-rítust is ráerőszakolt Európára, és behelyettesített egy korábbi ceremóniát, mely ünnepelte az ember Isten képére való teremtését egy olyanal, mely úgy beszél Krisztusról, mint „hamisítatlan áldozatról, szent áldozatról, szeplőtelen áldozatról”. 830-ban, a Karoling teológus Paschasius Radbertus egy soha nem hallott értelmezést bocsátott útjára: a megszentelt elemek az anyagi, történelmi Krisztus testtel voltak azonosak, a kenyér meg a bor pedig a keresztre feszített jelenlévő Isten húsa és vére. A százszági teológusok megpróbálták ellenállni a tradicionális doktrína segítségével: a dicsőített, feltámadt test – nem a keresztre feszített test – volt jelen a ceremóniában. Hincmar püspök (806–882) tovább vitte Paschasius ötletét, szerinte az Úrvacsora Krisztus kivégzésének állandó újrajátszása.

A Paschasius-féle nézet az eucharisziáról bevett doktrínává vált Európában. Ennek tagadása eretnekségnek számított. Az eucharisztia illetően magyarázata meghatározta minden egyes keresztény lelkületét, aki a feszületre tekintett (akár a halott Krisztus képeibe, akár az eucharisziába legyen bújtatva); mindenkire egyformán hat: azt az érzést kelti, hogy ő maga feszítette keresztre Krisztust, és a kereszthalál vére visszaszáll ítéletként a fejére.

Tehát a kilencedik században új fókusz lett a kereszténységnek, mégpedig a keresztre feszített Krisztus; ez a fókusz-váltás egybeesett a keresztény felfogás változásával az emberi vér kioltásával kapcsolatban. Évszázadokon keresztül az egyház azt tanította, hogy a háborúban való részvétel gonosz, hogy a gyilkolás megszegi az ötödik parancsolatot, és hogy a katonának bűnbánatot kell tartaniuk, hogy lelkük

megtisztuljon a vérfoltoktól. A Szent Római Birodalom hajnalán, a kereszténység kezdte elveszíteni kezéből a gyilkolás bűne feletti hatalmát. Egy új korszak kezdődött – egy korszak, melyben Jézus kivégzése ismételt áldozattá válik, úgy az oltár előtti eucharisziában, mint a teljes erővel dúló szent háborúban.

A döntő fordulópon 1095-ben volt, amikor II. Orbán pápa összehívta az első keresztes háborút. Orbán felszólított nemeseket, püspököket, szerzeteseket, és világiakat, hogy gyülekezzenek a franciaországi Clermont-ban, ahol arra buzdított mindenkit, hogy ragadjon fegyvert, utazzon Jeruzsálembe, és támadja meg a „fattyú törököket”. Orbán a következőket mondta nekik: „Saját testvéreiteket, saját társaitokat ... megostorozzák és fogságba vetik, hogy saját országukban rabszolgákként adják el őket. Keresztény vért ontanak, azt a vért, melyet Krisztus saját vérével váltott meg, keresztény testeket, Krisztus testének rokonait vetik alá kimondhatatlan megaláztatásnak, és szolgaságba hajtják.”

Végül Orbán kimondta a legvégső ösztönző szót: „Bárki, aki elmegy Jeruzsálembe Isten egyházát felszabadítani, teljes bűnbocsánatot kap.” Ezekkel a szavakkal visszajára fordította a majdnem ezer éves keresztény tanítást az emberi vér kiontásáról, melyet addig bűnként kezeltek. A háború megszűnt bűn lenni, éppen ellenkezőleg, a vezeklés módjává vált. A gyilkolás a penitencia egyik formája lett, egyik út a Paradicsomba.

Anselmus, Canterbury püspöke beteljesítette a tizenegyedik századi teológiai fejlődést, mely a keresztes háborúkhöz vezetett – meg a vezekléspótló új doktrínához – egy 1098-ban kiadott értekezéssel. Analógiákat állapított meg a bűn és a jutalom között, melyek egy monetáris rendszerből fakadtak: minden bűn megváltásának megvolt a maga pénzben megállapított ára; sokak számára típródashoz, roppant kölcsönkhöz vezetett, csak hogy ezeket az összegeket ki tudják fizetni. Isten, Anselmus szerint, olyan volt, mint egy feudális úr, aki csak az igazságot akarta. Azok, akik nem tisztelik meg Istent szófogadással, azok tulajdonképpen meggyalázzák őt, és ezáltal vétkeznek. A bűnöző „vissza kell fizesse, amit elprédált”, írja Anselmus, és „fizessen vissza többet, mint amennyit elvett”. A bűnösök magukon viselték a fizetés terhét saját bűneikért, valamint az emberi természet eredendő bűnéért is. Anselmus hitte, hogy Isten megbünteti az embert és kizárja a mennyországból, hacsak nem mutat elég bűnbánatot, hogy lerója tartozását, ám az emberiség tartozása bűnössége miatt olyan szintű volt, hogy annak kifizetése már minden emberi képességet fölülmúlt volna. Mindezek ellenére,

hacsak ki nem fizetik, senki sem juthat a mennyországba; mindenki a pokolba kerül. Azért, hogy ezt a kettős nyomást feloldja, Isten kifizette az emberiség tartozását. Megtestesült Jézus Krisztusban, hogy kereszthalált haljon, és felajánlotta saját halálát ajándékként, hogy az emberiség bűntetteiért fizessen.

„A halál ajándéka” – nem az élet ajándéka volt a legnagyobb ajándék, melyet Isten adni tudott. Istennek tetsző volt ez a halál. A keresztre feszítés által Isten törölte az emberiség adósságát, minden bűnért. Mint a pénz a bankban, a plusz visszafelé is érvényesítette a bűnbocsánatot, egészen Ádámgig és Éváig, mint ahogy a jövőre is kivetítődik, megváltva a jövőbeni bűnözőket. Mi az, amit az emberiség fel tudna ajánlani, amely értékben megfelelne ilymértékű kegyelemért? Az ő halálának ajándékával Krisztus „példát adott arra, hogyan kell meghalni az igazságért”. Aztán Anselmus így folytatta: „Az ember nem adhatja át magát jobban Istennek, mint amikor kész meghalni is Isten dicsőségéért.”

Anselmus bűnhődés-teóriája nyomán, Isten megtestesülésének egyetlen célja volt, hogy a halál aktusa felé terelje az embereket. És bár ő megtiltotta szerzeteseinek, hogy a keresztes háborúban részt vegyenek, Anselmus bűnhődés-elmélete támogatás volt a szent háborúk számára. A keresztényeket arra buzdították, hogy kövessék Krisztus önfeláldozását Isten igazságának ügyében. Amikor az egyházi méltóságok bosszúra hívták a híveket, Isten nevében tették azt.

Ezek a teológiai elméletek inkább csak háborús propagandának voltak jók. Gyilkolni, vagy meggyilkoltatni volt a legrövidebb út a mennyországba. Az Úrvacsora pedig egyértelműen Jézus kereszt-áldozatának folyamatos ismétlése lett. Az ő halála – és nem születése – lett a megváltás felé vezető út. Az emberiség kettévált: megváltottakra és átkozottakra. Felerősödött az apokaliptikus fantázia, mely ahhoz az elképzeléshez vezetett, hogy ennek a világnak a megváltását csak ennek a világnak a tönkretételével lehet elérni.

Azzal, hogy előtérbe kerültek a keresztre feszítés központú teológiák, a Paradicsom elveszett. Már nem az a birodalom volt, ahová még ebben az életben be lehet jutni. Elhalasztották és áthelyezték, intézményesítették, mint olyan területet, amelyet meg kell hódítani. Amikor Kolumbusz Kristóf elvitorlázott, mesés aranyáért és ékszereiért éppen a Paradicsomot kereste. A gyarmatosítás, azzal, hogy földet és embert egyaránt kizsákmányolt, a Paradicsom elvesztéséből alakult ki. A materializmus értéktelennek minősítette a spiritualitást. Most – a

nyugati domináns kultúrában – a Paradicsom elvesztésének következményeit éljük. A militarizmus, rasszizmus, valamint a föld és az emberek kizsákmányolásának örökségével élünk, mely veszélybe sodorta a Paradicsomot.

Az univerzalista Paradicsom

És mégis, létezik egy Paradicsom-foszlány, mely elért hozzánk. Amikor reggel korán az erdőbe sétálunk, láthatjuk egy-egy villanását. Amikor a templomban énekelünk, néha meghalljuk a Paradicsom harmóniáját. Amikor vacsorát főzünk barátoknak, az olíva olajban süsszük a fokhagyma és bazsalikom illatán átsejlik a Paradicsom illata. Amikor karunkba emelünk egy gyermeket, és táncolunk vele, szívünket a Paradicsom melegsége járja át.

Most arra van szükségünk, hogy újra felfedezzük a Paradicsomot és elkötelezzük magunkat a Paradicsomi etikának. A nyugati kultúrák ismét ott kell álljanak a Paradicsom nyitott kapujában, és meg kell találják a módot, hogy újra beléphessenek erre a megszentelt helyre, erre a szent földre. Az univerzalisták, akik az unitárius univerzalista örökség hordozói, segíthetnek megtalálni az utat.

Az első kihívásokat a megváltó-erőszak teológia ellen az univerzalisták indították, akiknek gyökerei visszanyúlnak egészen a tizenhetedik századi Angliáig. Olyan vezetők, mint például Jane Leade (1624–1704), misztikus és egyházalapító, végezték az alapítási munkálatokat. Naplójában, amelyet 1697-ben adtak ki, Leade a Paradicsom egy spirituális vízióját nyújtja, és úgy mutatja be, mint olyan birodalmat, ahol az emberiség „gyönyörűséges sokfélesége” virágzik. A megváltás „Isten életet adó szeretete által érhető el, mely minden embert magához ölel”, tanította. Az egyházban, melynek alapítója volt, Leade azt prédikálta, hogy az emberek érzékei extázisszerűen nyithatók arra, hogy a bennünk, közöttünk és körülöttünk lévő szépséget érzékeljük, meglássuk, és meghalljuk.

Leade számára a Paradicsomba való belépés azt jelentette, hogy spirituálisan egy olyan személyé válunk, mely szeretetben gyökerezik, személyé, aki – mint egy növény – Isten kertjében nőtt és bontakozott ki. Arra tanította az embereket, hogy fákká válhatnak, amelyek a tudás és jóság termőföldjéből nőttek ki, és amelyeket az élet folyama táplál az együttérzés, a nagylelkűség és a gyógyítás gyümölcseivel. A Paradicsom most létezhet, és saját életünk is lehet része a Paradicsom újjászületésének.

Leade úgy szólította meg a természetet, hogy Anya, és Szófia – Bölcsesség – és újra képzelte a megváltást. Számára a megváltás nem

egy keresztre feszített megváltó ajándéka, aki nek halála örömet okozott a megdühödött Istennek és felszabadította az embereket a bűntetés alól. A megváltás sokkal inkább jelentett számára visszatérést az Édenkertbe, az emberiség méltóságának, kreativitásának, és felelősségtudatának visszaállítását, csodás sokszínűségben. Azt mondta, hogy megtapasztalhatjuk az isteni jelenlétet „emberségünk égő csipkebokrában”, és az emberiség „csodálatos sokszínűségét” Isten termékeny alkotóereje bizonyítékának látta. Naplójában elmondja, hogy Jézus megjelent neki egy vízióban, és a következőket mondta: „Mindeddig Egyediként nyilvánultam meg a világ számára, mostantól kezdve elvárhattok engem a Többségben.” A világnak szüksége van az univerzalista pluralizmus elfogadására. A Paradicsom nem monokulturális.

És bár Jane Leade virtuálisan ismeretlen, a későbbi univerzalisták tovább vitték az ő témáit. 1805-ben az amerikai univerzalista prédikátor Hosea Ballou azt mondta, hogy a mennyország és a pokol nem a túlvilágon található, hanem abban az életben, amit mi itt egymásnak teremtünk; ugyanakkor határozottan visszautasította az erőszakot, mint bűnbánati formát. A Paradicsom szintén elérhető itt és most, a szépség testesíti meg, és az igazságos, törődő emberi kapcsolatok határozzák meg. Jézus keresztre feszítése nem váltott meg minket, tanította Ballou; ám Jézus megtestesülése, mint szeretet és igazság – annál inkább. A világnak szüksége van a megváltás erőszakmentes, univerzalista látomására.

A huszadik század elején, Clarence Skinner lelkész az univerzalista teológia etikáját hangsúlyozta. 1915-ben a következőket írta:

„Elfogadjuk a világot annak az örömteli helynek, amelynek meg lett alkotva. Szeretjük, annak ellenére, hogy kései teológusok öröklött fenntartással tekintenek rá. Többé már nem „a világ, az ember, az ördög”, hanem „a világ, az ember, és Isten”... A modern vallásoknak meg kell szentelniük ezt a világot. A domináns motívum nem az, hogy minél hamarabb túlessünk ezen a földi léten, hanem az, hogy olyan gazdaggá és boldoggá tegyük ezt a létet, amennyire csak lehet.”

A világnak szüksége van erre az univerzalista szenvedélyre, hogy kiegyensúlyozza az elnyomást, valamint azért, mert tiszteli az életet.

Az univerzalizmus azt hirdeti, hogy a világot mint Paradicsomot ismerhetjük meg, abban az esetben, ha szívünk és lelkünk újjászületik, azon a fáradságos és szeretetteljes feladaton keresztül, hogy egymással és a Földdel szemben helyesen élünk. Erőszakmentesség, nagylelkűség és az egymás iránti törődés az útja ennek a tudatossá válásnak. A tudatosság, hogy a Paradicsom itt van, és ajándékba kapja mindenki, aki annak etikája szerint él. Egy ilyenfajta életmód nem utópia. Nem egyszerűen csak egy jobb világ elképzeléséből ered, hanem ennek a világnak a mély szeretetéből. Nem tudással és nem reménnyel kezdődik, hanem szeretettel.

A Paradicsom az emberi élet visszaállítása, az Isten adta méltóságával és képességével, a gonosz és igazságtalanság elleni harc helye, ahol a bölcsesség, szeretet, erőszakmentesség, és az erők felelősségteljes használatának fejlődésére van szükség. Az erő úgy is érzékelhető, mint a szív, az elme, és az érzékek spirituális megvilágosodása, és felismerhető egy mindennapi életben, amelyet alázattal és felelősséggel élünk meg. A Paradicsom nem szenvedés és konfliktusmentes hely, ám olyan hely, ahol a Szellem jelen van és lehetséges a szeretet.

A Paradicsomba bejutni még ebben az életben nem egyetlen személy vívmánya, hanem közösségek ajándéka, mely közösségek az érzékelést, és az etika áldását tanítják. A Paradicsom óriási állóképesség- és öröm-tartalékokat biztosít. Arra készítet, hogy magunkhoz öleljük az élet fájdalmas tragédiáit, és tartós szépségeit; hogy az igazságért és a békéért dolgozzunk; hogy tiszteletben tartsuk egymás méltóságát; és hogy lelkünk gyökereit megerősítsük ennek a jó, de kemény földnek a talajában.

Adaptáció a *Mentsük meg a Paradicsomot: Hogyan adta el a kereszténység ennek a világnak a szeretetét a keresztre feszítésért és a birodalomért* © Rita Nakashima Brock és Rebecca Ann Parker (Beacon Press) című mű engedelmével.

A cikk a World (az amerikai unitárius-univerzalisták folyóirata) 2008-as nyári számában jelent meg.

Fordította: Kászoni József

Akik előttünk jártak ...

Palaeologus Jakab

(II. rész)

Palaeologus „formálisan” nem tartozott a XVI. századi Unitárius Egyházhoz. Célja a hagyományos protestáns felfogás ártértékelése, valamint a keresztények, a zsidók és a mohamedánok egyesítésére irányult. E cél elérése érdekében minden korabeli eszközt igénybe vesz, de az akkori egyház és politika hatalmi összefonódása megakadályozza tervei kivitelezésében.

Ami Palaeologus teológiáját illeti, nem foglalkozik a szentháromság kérdésével. Mivel célja az összes felekezet egyesítése, Istent olyan létező „egységnek” tekinti, akitől a teremtetés elválaszthatatlan, akihez képest az ember semmi, és akiről csak az érzékek útján lehet homályos ismereteket szerezni. Istent olyan bírónak tartja, aki az embernek kegyelmet adhat, de ez a kegyelem nem elég feltétele az üdvösségnek!.

Palaeologusnál az Isten keresése az emberrel született ösztön, amely azonban nem eredményezi az üdvözülést.

Az ember Palaeologus szerint az erények és a vétkek keveréke, melyben bár a vétkek az erősebbek, de az ember kap olyan lehetőségeket, amelyekben az erények kerülnek előtérbe. Az ember származásának kérdését Palaeologus homályosnak tartja és kételkedik abban, hogy az ember két ősszületől származik. Kételkedik a paradicsom létében, mint ahogy abban is, hogy ami az ótestamentumi leírásban történt, az megfelel a valóságnak. Ádám vétkeit egyéni vétkeknek tartja, amely nem terheli az utódokat.

Az Ábrahám nevű ősatya – szerinte – olyan ember, aki lezár egy régi és megnyit egy új korszakot. Ő az Újszövetség Krisztusa, de hatásköre és jelentősége kisebb, mint Krisztusé. Ábrahám hitből való megigazulását úgy érti, hogy Ábrahám hitt Isten ígéretében. Abban, hogy idős és meddő felesége fiat fog szülni. Megigazulása úgy értendő, hogy őt Isten fiává fogadta és örökösévé tette. Leszármazottjai pedig már Isten természetes gyermekeinek tekinthetők.

A körülmetélés és annak jelentőségét abban látja, hogy ez különbözteti meg a választott népet a többitől.

Az Ószövetség tanítását alapvetőnek mondja, bár kihangsúlyozza, hogy az az érzékekkel befolyásolható emberek számára készült, jelké-

peket és összehasonlításokat alkalmaz. Célja az, hogy megmutassa Isten hatalmát és az ember figyelmét az örökkévalóságra irányítsa. Az Ószövetség szerinte történelmi alkotás.

Az Újszövetség felől úgy nyilatkozik, hogy az egyaránt vonatkozik a jelen és a jövő időre. Ami benne a múltra vonatkozik, az már megmáshatatlant. A jelen viszonylagos, a jövő pedig bizonytalan – mondja Palaeologus.

Jézus Krisztus megjelenését Palaeologus fontos időpontnak tekinti. Vele Isten azt akarja elérni, hogy a Mózes követők bűnbánatra és önvizsgálatra ébredjenek. Jézus tevékenységében két szakaszt különböztet meg. Az első szakasz a zsinagógában lezajló tanítás, ahol Jézus három dologról igyekszik hallgatóit meggyőzni. Először arról, hogy ő Isten fölmentje. Másodszor, hogy a zsidók mindenkor Isten választott népe. Harmadszor pedig, hogy a törvényt mindenkor be kell tartani. A törvény Palaeologus szerint mindenkinek egyenlő esélyt ad, mindenkit egyforma mértékkel mér és mindenki számára biztosítja a tévedések kijavításának lehetőségét.

A nép fogalmát Palaeologus a zsidósággal azonosítja, mely mint Isten pártfogoltja kap ígéretet az üdvösség elnyerésére. Az isteni feltetelek betartásának ellenőrzésére – Palaeologus szerint – a királyok, a próféták és a papok hivatottak. Az apostolok a nép tanítói, kik arról tanítanak, hogy az üdvözülés mindenki számára adott és mindenki részesülhet benne.

Palaeologus igen nagy figyelmet fordít a keresztények, a zsidók és a mohamedánok egyesítésére. Szerinte Krisztus első igazi követői azok a mohamedánok, akik soha nem állították, hogy Jézus természeténél fogva Isten és csak, mint Isten fölmentjeként említették. A mohamedánokat az „ígéret fiai”-nak mondja, kik rendelkeznek isteni törvénnyel, bár szent könyvük a Korán, számos képtelenséget is tartalmaz. Egy Istenben bíznak s a szentlelket Isten erejeként említik. Bár Palaeologus híve és egyben szószólója a vallások egyesítésének, de megjegyzi, hogy annak fő propagálói a keresztényekből a mohamedán hitre áttért renegátok.

A keresztény egyházzal szölv Palaeologus kijelenti, hogy annak bukását a világi jogokat és az anyagi értékeket kisajátító tevékenység idézi

elő, melynek jogosságát az egyház dogmákkal támasztja alá. Palaeologus nézete szerint az egyháznak és az államnak szoros összhangban kell állnia, mert mind a kettő csak így tudja elérni az Isten által kitűzött célját.

A jelenkori papi rendet Palaeologus félművelt és ragadozó hajlamú társaságnak tekinti, amely kevés kivétellel vakon engedelmeskedik a pápának.

A társadalom – mondja Palaeologus – a szigorú hierarchiára és a kölcsönös alárendeltség elvére épül. Az emberek nem egyformák, ezért szükségük van a társadalmi életet szabályzó törvényre. Az emberek közötti függő viszonyt Palaeologus hármasságúnak ítéli. Az első csoportba tartozóknak azokat ítéli, akiknek tisztelettel, szeretettel és engedelmisséggel kell viseltetni. A második csoportba maga a család tartozik. A harmadikba azok a felebarátok, akik segítségre szorulnak. A fennálló társadalmi ellentéteket Palaeologus szerint a felettes hatóságok atyai magatartása szüntetheti meg. Az embereket a törvényesség betartására kell ösztönözni. Ellensége a vagyon halmozásának és az uzsorának, de állást foglal a pénzalapra helyezett áru-csereforgalom és a kamatmentes kölcsön mellett.

Bár a világi hatalmat isteni eredetűnek tartja, különbséget lát a köz és a magánember között. Úgy ítéli meg, hogy a hivatalos betöltő közember veszély esetén nem hagyhatja cserben sem állomáshelyét, sem munkatársait, a ma-

gánember pedig köteles gondoskodni hozzátartozói biztonságáról.

A nőst embert Palaeologus a társadalom teljes jogú tagjának tekinti. Míg a házasságot sértethetetlennek, addig a házasságtörést súlyos véteknek minősíti. A törvénytelen gyermektől minden jogot megvon. Elismeri a szülőknek a gyermek sorsa felett való rendelkezés jogát. Míg a művészettel szemben megértő, addig a mágia felől elítélőleg nyilatkozik.

Palaeologus nem antitrinitárius nézeteket vall, hanem az egyházi állásponttól eltávolodott, úgynevezett „szabadgondolkodók” álláspontját képviseli.

A XVI. századi erdélyi antitrinitárius mozgalomban közvetve vesz részt 1571-ben és 1574 tavasza és 1575 júliusa között. 1571-ben, mint a keleti nyelveket értő bizottság elnöke, a Bibliát volt hivatott a r. k. iránytól megtisztítva lefordítani. Ennek elősegítésére alkalmazták a kolozsvári iskola szász tagozata igazgatójának.

Dávid Ferenczel való kapcsolata alig ismert. Többször váltottak levelet. Kapcsolatukat bizonyítja, hogy Dávid Ferenc fia Krakkóban Palaeologus házában lakott és részt vett Dávid Ferenc halála után a védelmében készült munka írásában. Szerepe van Dávid Ferenc krisztológiájának alakításában. Elsősorban abban a nézetében, hogy Jézust nem kell Istennek tekinteni.

Ennyit Palaeologusról. Emlékének kegyelettel adózunk.

Kelemen Miklós

Doktorok kollégiuma

Sárospatak, 2008. augusztus 27–29.

Az idén is bizakodással néztem a Doktorok Kollégiuma Néprajzi Szekciójának évi konferenciája elé, s hittem, hogy időben megkapom a meghívást, illetve a felkérést, előadás tartására. Ahogy közeledett a szokott időpont, úgy foszlott szét az addig táplált reménységem. A meghívó elkésett, az időpont múlni látszott, s arra gondoltam, hogy megszakad egy olyan folyamat, mely lehetővé tette nekünk, unitáriusoknak is, hogy évről-évre megmutassuk magunkat, unitárius múltunkat, történelemben betöltött szerepünket, s miért ne, ha éppen megkívánta az alkalom, hogy méltatlanul szenvedtünk elnyomást és üldözést, bár arra törekedtünk mindig, hogy hasznos tagjai legyünk és maradjunk a társadalomnak, tisztelettel betöltsük megbízatásunkat, ha méltónak találtak a világi, vagy egyházi vezetésre.

Szinte az utolsó percben toppant be a debreceni unitárius Lelkészi Hivatalba nevezett szekció titkára, Nt. Mezey Tibor, aki sajnálkozva közölte, hogy visszaérkezett a nevemre címzett, de a nagyváradi állomáshelyemre küldött meghívó, s most szóban kér, hogy vegyek részt a Sárospatakon, holnaptól (2008. augusztus 26.) kezdődő konferencián. Mivel nem sikerült kapcsolatba lépniük velem, nem kerülhettem be az előadók sorába, de tisztelettel felajánlotta a 29-én, pénteken reggel tartandó áhítat végzését.

A meghívás, valamint a szolgálat lehetősége máris helyrebillentette, rövid időre megingott bizakodásomat a Doktorok Kollégiumában.

Munkanaplómban részletes jegyzeteket készítettem az elhangzott dolgozatokról, valamint megjegyzésekről. Nem áll szándékomban

közölni a történeteket, vagy a mellékeseményeket, de igencsak fontosnak ítélem, hogy kiemeljek néhány mozzanatot, melyek egyértelműen arról szólnak, hogy nemcsak számítanak ránk, unitáriusok jelenlétére, hanem tisztelettel gondolnak azokra is, akik a múltban képviseltek bennünket. Kiemelten hangsúlyozták közöttük néhai Simén Domokos lelkész szerepét az elmúlt konferenciák alkalmával.

Ugyanakkor felmerült egy emlékkötet kiadásának szükségessége a szekcióalapító (Amburus) halálának évfordulója kapcsán, melyre én is vállaltam, hogy készítek egy előadást: „Amburus és az unitárius néprajzosok a szekcióban” címmel. Ennek az előadásnak az elkészítési háttérje jövő év augusztusa.

Bár a múlt esztendőben hangzott el az előadás, szíves figyelmükbe ajánlom a Simén Domokosról szóló megemlékezésemet. Teszem ezt azért, hogy bizonyos mértékig kártalanítsam magam, amiért nem tárhattam elő az idénre el-

készített dolgozatomat, de inkább azért, hogy egy újabb emléket állítsak az általam szeretett és sokak által megbecsülésnek örvendő Simén Domokos lelkész testvérünknek.

Végül pedig egy humoros történettel zárom rövid beszámolómat, melyre az általam tartott áhítatot, valamint a soron következő előadásokat követő szünetben történt. Azért is fontos ez, mert nem maradt zárt körben a párbeszéd, hiszen említett titkár újra elmesélte a konferencia tagjainak. Miután meghallgattak, s megállapították, hogy bizonyára a Székelyföld szülötte vagyok jellegzetes tájszólásom, de inkább akcentusom miatt, a horvátországi képviselő megkérdezte Szász Béla református (volt marosvásárhelyi) ny. lelképásztortól, hogy: „Úgy-e te is unitárius vagy?” Mire Béla bácsi: „Azt hiszed, hogy unitárius lelkész mindenki, aki székelül beszél?”

Pap Gy. László

A 10. alkalommal Szejkén megtartott Egyetemes Unitárius Találkozóról

előjáróban megállapítható, hogy a már évek óta megszokott mederben zajlott le.

Mind az Erdélyi, mind pedig a Magyarországi Unitárius Egyház vezető személyiségei, valamint a szép számban megjelent esperesek és lelkészek méltóságteljes menetben foglalták el helyeiket az emelvényen.

A fúvószenekar játékanak kíséretében felvonult és ünnepélyesen tisztelgett a díszemelvénnyel a lovas bandérium.

Kedei Mózes, a székelyudvarhelyi esperes úr, a házigazda meleg vendégszeretetével üdvözölte a rendezvény résztvevőit.

Az ünnepi istentiszteletet végző dr. Szabó Árpád püspök úr történeti áttekintést nyújtott a közelmúlt egyházi eseményeiről – viszonylag kevés időszzerű vonatkozással.

Az Amerikai Egyesült Államok univerzális táinak magas rangú képviselője érzelemgazdagon beszélt hazájának egyházi életéről és magyar kapcsolatairól.

Rázmány Csaba püspök úr a magyarországi közvélekedéstől, valamint az ismertté vált állásponttól eltérően, némileg meglepő módon, a két egyház egyesülésének szükséges lehetőségéről szólt. Felvetette azt is, hogy a jövőben esetleg évenként felváltva egyszer Szejkén, másszor pedig valahol Magyarországon rendezzék meg a

találkozót.

Ezt követően Pécsi L. Dániel jelképtervező több unitárius egyházközségnek nyújtotta át újonnan megalkotott címeres zászlait. A találkozó kerek évfordulója alkalmából – mint Magyarországon is, Erdélyben is tiszteletbeli unitárius – a püspök uraknak átnyújtott egy-egy zászlóval tisztelgett a két egyház közössége előtt.

A népes találkozó színvonalas művészeti műsorral, majd pedig Orbán Balázs sírjának megkoszorúzásával ért véget.

Pálffy László

Meghívó!

A Debreceni Unitárius Egyházközség nevében tisztelettel és szeretettel meghívjuk a *Magyarországi Unitárius Egyház* minden érdeklődő, unitárius tagját, a védnökségünk alatt sorra kerülő ünnepségre, melyet 2008. október 25-én, szombaton de. 10.00 órai kezdettel tartunk a Debrecen, Hatvan u. 24. sz. alatti templomunkban és tanácstermünkben.

Rendezvényünket *egyházunk fennállásának 440. évfordulója* alkalmából szervezzük, amelynek központi témája a „Vallásszabadság” és az „Unitarizmus” helye.

Előadóink:

Dr. Rezi Elek, az *Erdélyi Unitárius Egyház* főjegyzője. A *nagyvárad*i és a *debreceni disputák* kapcsán **Buzogány Csoma István**, nagyváradi unitárius lelkész. **Török István**, olthévízi lelkész új megvilágításba helyezi a *Debrecen – Nagyvárad – Olthévíz* testvérkapcsolat hármasságát, valamint annak jövőre néző lehetőségeit. **Csíki József** m. gondnok

h. *Hogyan látjuk a debreceni unitáriusok holnapját* címmel, **Pap Gy. László** lelkész pedig a *debreceni gyülekezet jövőbe tekintő vallásosságáról* tart előadást.

Délután 4 órakor *Istentiszteletet* tartunk, melyen sor kerül Debrecen és Olthévíz hivatalos testvériség kötésére, majd **Kiss Török II. d**ikó színművész műsorával zárul az egésznapos rendezvény.

Egyházi Főhatóságunk jóvoltából térítésmentesen vendégül láthatjuk kedves vendégeinket, de tisztelettel és szeretettel kérjük, hogy 2008. október 19-ig jelezzék – az utolérhetőségek valamelyikén – részvételi szándékukat, hogy időben intézkedhessünk a megfelelő szervezés érdekében.

Debrecen, 2008. szeptember 15-én.

Az egyházközség nevében atyafiságos tisztelettel és szeretettel:

Pap Gy. László
lelkész sk.

Csíki József
m. gondnok h. sk.

**Meghívó 2008. október 4-én, szombaton 10 órára
a Pestszentlőrinci Unitárius Templomba (XVIII. ker. Szervét Mihály tér 1.),
a Magyarországon élő unitáriusok találkozójára,
Unitárius Egyházunk megalakulásának 440. évfordulója alkalmából.**

Olvasóink írták

Tisztelt Szerkesztőség!

A Brassó megyei Olthévíz szülöttként megilletődéssel olvastam az *Unitárius Élet* 2008. évi 3. számában Ütő Lajosné, Gyarmathy Piroska tollából a „Nyelvi illem nagyszüleink kiskorában” című cikket.

Magam 1940-ben jöttem át a II. bécsi döntéskor, ma is élnek rokonaim Olthévizen és a Hargita megyei Homoródújfaluban.

Az erdélyi hegyek után vágyakozva kértem áthelyezni magamat a Földművelődésügyi Minisztériumtól állattenyésztési és törzskönyvi feladatokkal megbízva a Bakony közelébe a szép hegyes-völgyes Veszprémbe, ahol azóta is lakunk. Itt találtam feleséget magamnak. Vele a felvételi káderozáson ismerkedtünk meg és szerettük meg egymást.

Együtt olvasgatva az *Unitárius Élet*-et fedeztük fel és tanulmányoztuk a fenti tanulságos és felemelő cikket. Feleségemmel és két lányunkkal 1954 év óta Erdélyben számtalanszor együtt töltöttük kedves rokonainknál szabadságunkat. Mind a négyen tapasztaltuk ottlétünkkor, hogy a szép szokások ma is él-

nek. Melegséggel tölti el szívünket a cikkben is felsorolt „ízes” beszéd, az erdélyi tájszólások, melyek a nagyszülőktől a leszármazottakra „átszármaztak”, ahogyan beszélt pl. nővérem, a drága „Annanénike” – ha most élne 103 éves lenne. Szép erdélyi család tagja lévén, 10 testvér közül a legifjabbként ez év augusztus 29-én betöltöm – ha az Úristen megengedi élnem – a 88. életévemet, magam is élő tanúja vagyok a tanárnő által megfogalmazottnak.

Nagyon megörültünk feleségemmel a kedves cikk közlésének. Magam is tanulója voltam a Székelykeresztúri Gazdasági Iskolának, és személyesen ismerhettem Gyarmathy Piroska tanárnőt. Tanulmányaimat Magyarországon fejeztem be, sajnos, azóta nem találkozhattam vele, akire – mint az erdélyi hagyományokat őrzőre – mindketten nagy szeretettel gondolunk feleségemmel együtt.

Igen jó egészséget kívánva köszöntjük innen Veszprémből, a győri szórvány hitközség tagjaként:

Kóródi Mihály és neje Dőri Elfrida

Fókuszban a család

Unitárius ifjúsági konferencia Várfalván

Családias hangulatban zajlott le **augusztus 21-24. napjain** az **Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet 32. alkalommal megrendezett Ifjúsági Konferenciája**. A rendezvény helyszíne az egykor nagy hírű aranyosszéki **Várfalva** volt, amely ma 350 unitárius lelket tart számon, s amely idén többször is vendégszeretetéről adott bizonyosságot. A júliusi sikeres gyermek- és ifjúsági szórványtábor után az egyházközség újabb, ezúttal központi unitárius ifjúsági rendezvénynek adott otthont.

Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet évenkénti konferenciája az erdélyi unitárius ifjúság életében nagy múltra tekint vissza: az 1900-ban alakult ODFIE első ilyen jellegű seregszemléjét 1928-ban szervezte. Az 1991-től ismét évente megrendezett konferenciák első-sorban egy megadott téma feldolgozását célozzák, többnyire olyan területekről, amelyek az ifjúságot foglalkoztatják.

Az idei csúcsrendezvény témája a **család** volt. A konferencia szervezői a mintegy kétszáz résztvevő számára idén is változatos, gazdag programot kínáltak. A témával kapcsolatos előadások, kiscsoportos beszélgetések és az istentiszteletek mellett a közművelődési és szórakozási programrészek is szerepet kaptak.

A konferencia keretét a csütörtök esti és a vasárnap délelőtti istentiszteletek adták. Előbbin **Rácz Norbert**, ifjúsági lelkész, az ODFIE új elnöke, utóbbin **Kovács István** sepsiszentgyörgyi lelkész, volt ODFIE-elnök végzett szószéki szolgálatot.

Pénteken és szombaton két-két nagy előadásra került sort, melyeket meghívott előadók tartottak a szép unitárius templomban. A *párvalasztásról* tartott előadásomban igyekeztem számba venni a párvalasztás motívumait, törvényszerűségeit, folyamatát, illetve arra ösztönözni a fiatal hallgatóságot, hogy a házasságkötésre vonatkozó döntés előtt vegyék számba vá-

lasztottjukkal együtt szükségleteiket, elvárásait, elképzeléseiket, s így tudatosan vállalják a közös életet.

Czakó Gábor író, publicista, képzőművész *A család társadalomtörténeti szerepe* című előadásában a család értékére hívta fel a figyelmet. Szerinte a család az a gerilla-bázis, mely az Isten és ember közötti kapcsolatot még őrzi, s mely a jövőben is a túlélés biztonságát nyújthatja.

Zöldy Pál magatartáskutató és **Barlay Tamás** vezető-szerkesztő *Felkészülés a családi életre* címmel személyes példák, történetek mentén osztották meg velünk meglátásukat arról, hogy hogyan, és főképp miért érdemes tisztelettel, alázattal közelíteni az előttünk járó generációk élettapasztalatához, bölcsességéhez. Kitér-

tek azokra a tényezőkre, amelyek manapság veszélyeztetik a családi életre való józan, a realitás talaján történő felkészülést.

Székely Kinga Réka homoródszentpéteri lelkész a *Nemzedékek jelenléte a családban* címmel az előttünk járók példájáról, a tőlük kapott örökség fontosságáról beszélt. Személyes, illetve irodalmi történetekkel mutatott rá a több generációs nagycsalád erejére, értékére, illetve arra, hogy a különböző nemzedékek (déd- és nagyszülők, szülők, gyermekek) egymást milyen módon segítik az erkölcsi fejlődésben.

A plenáris előadásokat mindkét nap kiscsoportos előadások követték, melyek jó alkalmat adtak a téma több szempontból való körüljárására, megbeszélésére. Így **Györffy Emőke** kolozsvári ügyvéd vezetésével a család jogi szempontú megközelítésére, **Székely-Kinga-Réka** lelkész vezetésével a keleti és nyugati ember egykori és mai családképének számbavételére, **Zöldy Pál** magatartáskutató vezetésével a családon belüli kommunikáció témájának körüljárására nyílt lehetőség. Jómagam **Pál Tünde**, árkosi pozitív pszichoterápiás tanácsadó társa-

ságában a párkapcsolatok fejlődési lehetőségeiről, illetve a rítusok családban betöltött szerepéről beszélgettem a fiatal érdeklődőkkel.

Délutánonként kézműves foglalkozások, íjászbemutató, filmklub, sporttevékenységek, összetett műfajú vetélkedők várták a résztvevőket és adtak lehetőséget a személyes ismerkedésre, játékra, mókára. A reggeli és esti áhítatok az elcsendesülés, az együttimádkozás és a közös éneklés csodálatos élményét nyújtották.

A témából adódóan a szervezők arra biztatták a régi egyesítéseket, hogy családjukkal, gyermeikkel együtt vegyenek részt a rendezvényen. Így aztán fel-emelő volt azt látni, hogy az ifjúsági egyesület egykori aktív tagjai ma már feleségekként, édesanyákként, illetve férjekként, édesapákként élik mindennapjaikat, miközben örözik azokat a baráti kapcsolatokat, melyeket az egyesület berkein belül szereztek, s melyek immár örökké e nagy család tagjaivá teszik őket.

Az előadásokon illetve a kiscsoportokon való nagy részvételi arány, a helyénvaló kérdések és véleménynyilvánítások arról árulkodtak, hogy a fiatalok nem csak jelen voltak ezen a rendezvényen, de érdeklődően be is kapcsolódtak annak tevékenységeibe.

S mert ez így volt, reményteljesen tekinthetünk a jövőre, s bízhatunk abban, hogy a mostani ifjú nemzedék tagjai magukkal viszik, s megélik a konferencia legfőbb üzenetét: a család értékes voltát.

Lakatos Csilla

Nagy örömmel vettünk részt az UART képviselőiben (Felhős Szabolcs és Karner Ottó) az erdélyi Nyárádszentmárton-Csíkfalva településen megrendezett XII. unitárius ifjúsági színjátszó találkozón.

Már hagyománnyá vált az évenként megrendezett fesztivál, melyen az erdélyi unitárius diákszínjátszók színe-java bemutatja tehetségét, vidámságát, gondolatait a világot jelentő deszkákon.

Ez a találkozó nemcsak a színdarabokról szól: fiatalok gyűlnek ilyenkor össze, akik elhozzák szülőföldjük hírét egymásnak, bebizonyítják, hogy a mai fiatalok képesek megszervezni egy olyan három napos rendezvényt, amely a több mint kétszáz résztvevő (szereplők és barátok) részére minden szempontból élményt nyújtó együttlétet jelent.

Kilenc csapat indult a fesztiválon. Kisebbségi és nagyobb együttesek jelenítettek

meg a szomorú és vidám történeteket, harsogó nevetést vagy feszült, elmélyült tekinteteket váltva ki a nézőközönségből.

A zsűri, amelynek tagja volt Karner Ottó is, végül a legjobbnak járó I. díjat az Alsó-felsőszentmihályi DFIE együttesének, a II. díjat a Kökösi DFIE-nek és a III. díjat a Szentábrahádi DFIE részére ítélte oda.

Az UART képviselői külön elismerésben részesítették és Balázs Ferenc díjat adtak át a legjobb női szereplőnek, Sándor Zsuzsának (Magyarsáros), a legjobb férfi szereplőnek, László Gábornak (Vargyas) és a legjobb csoportnak, az Alsó-felsőszentmihályi DFIE tagjainak.

Az élmény, melyet megszereztünk, nagyszerű volt. Reméljük a jövő évi találkozó is hasonló benyomásokkal fog minket hazakísérni.

K. O.

XII. ODFIE Színjátszó Találkozó,

**Nyárádszentmárton-
Csíkfalva**

Egyházközségeink életéből

Füzesgyarmat

és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezet

A mi nyarunk mindig mozgalmas szokott lenni. Ebben az évben sem küldtük szabadságra – ahogy mondják másfele! – az Istenünket. Ahogy véget ért a június végi verőcei erdélyi világtalálkozó, a városi aranylakodalmi ünnepség és a Wass Albert emlékünnepe az Alföldi Búcsú keretében (előző híradásunk értelmében mindháromról beszámoló olvasható e számban), máris Erdély felé fordultunk, szervezve a szejkei találkozózn való részvételt és az erdélyi körutazást.

Július 10-én Balmazújvárosban eltemettük **Szabó Lajos** és **Sz. Kima László** testvéreinket. Mindketten kórházban haltak meg, az édesapa 83 éves korában vasárnap este, a fia nyolc órával később, 55 évesen. Sz. Kima László jó tollú költő volt, az Unitárius Alkotók Társaságának tagja. Megrendítő volt egyszerre két urna mellett szólni Isten vigasztaló üzenetét a hátramaradott gyászolóknak.

Július 17-én eltemettük Bélmegyeren **Barta Mihályné Kis Anna** testvérünket, aki 95 éves korában tért meg Teremtőjéhez. A tartalmas, hosszú életet élő méltó búcsúztatására a mi unitárius szertartásunkat kérte az elhunyt lánya, Kati. Isten adjon csendes pihenést az örökkévalóságba költözött testvéreinknek.

Több évtizedes lelkészi munkánk során megengedhettük magunknak, hogy elmenjünk egy három és fél hetes szabadságra július 21 és augusztus 13 között. Ebből a szejkei hétvégén és a közös utazáson kívül, feleségemmel bejártuk azokat a helyeket, ahol 34 évvel ezelőtt, kezdő lelkész házaspárként megfordultunk. Úgy időztettünk, hogy Szentháromságra (első és egyetlen szolgálati helyünk Erdélyben) augusztus 3-ra érkezzünk. Napra pontosan 34 évvel ezelőtt érkeztünk az azóta megszűnt kicsi vonattal oda, és kezdtük el lelkészi szolgálatunkat. A fiatal lelkészutód átengedte a szószéki szolgálatot és a szinte minden évben meglátogatott régi jó híveink „villámpostája” eredményeként jókora gyülekezet előtt prédikálhattam és feleségem végezhetette a kántori teendőket. Megható, torokszorító volt 1986 május első vasárnapja után (akkor volt a búcsú istentiszteletünk) ismét arra a szószékre menni, amelyikről közel 12 éven keresztül hirdettük Isten üzenetét.

Istentisztelet után meglepő fogadtatásban részesítettek (az egész gyülekezetet is!) az eklézsia nagyon lelkes presbiterei, vezetői, akiket annak idején mi konfirmáltunk, eskettünk, akiknek szülei már elmentek vagy nagyon elmúlt az idő fejük fölött. A gyülekezet kétharmada volt ismerős, a régi fiatalok és a mostaniak, az egyharmad pedig az ő gyerekeik, unokáik. Feleségemmel a verőcei műsorunkból előadtunk néhány verset és énekszámot. Az ottlétünk alatt (bár minden évben elmegyünk a faluba) nem győztünk eleget tenni a meghívásoknak, még más vallásúak is szívesen láttak. Az egyik szép napon bejártuk a temetőket, számba véve a nagy fogyást, és emlékezni a feledhetetlenül szép, de sokszor hitet próbáló időkre. Visszatérésünk után mintegy 30 pályázat feldolgozása, kiértékelése várt.

Augusztus 20-án részt vettünk a városi ünnepségen, amely keretében, egyebek mellett, kiosztották a „Virágos udvar” nevet viselő verseny díjait. Barta János egyházközségi gondnokunk és felesége is elismerésben részesült. Gratulálunk! Délelőtt 11 órától ünnepi istentiszteletet tartottunk templomunkban. Utána elhelyeztük virágainkat a templomkertbeli emlékpark honfoglalási emlékművénel.

Augusztus 24-én volt a „Zs. Nagy Lajos Hunor Emlékalapítvány” díjkiosztója. *Augusztus 30-án* a Hegyesi János Városi Könyvtárban rendezésünkben a „Biblia Éve – 2008” keretében előadást és felolvasást szerveztünk és tartottunk. Augusztus 31-én érkezett egyházközségünkbe az erdélyi árkosi testvérgyülekezet 15 tagja, akiket a templomban fogadtunk, ahol Székely János lelkész prédikált. Szeptember 6-án tértek haza, addig itt pihentek az önkormányzat üdülőjében, Várkonyi Imre polgármester nagyvonalú támogatásának köszönhetően, ahol a fürdőt is szabadon használhatták. Ugyanazon a napon délután a Haynal István Idősek Otthonában tartottunk istentiszteletet, 2 órai kezdettel, a szokásos érdeklődés mellett.

Szeptember 6-án a Nyugdíjas Klubunk, az általunk tanított és vezetett dalárda közreműködésével, ünnepelte mintegy 200 érdeklődő jelenlétében fennállásának 45. évfordulóját. Színvonalas műsorokat láthattak-hallhattak a megjelentek.

Szeptember 21-én az MTV1 a füzesgyarmati Őszi Hálaadás ünnepét vette fel, amit egy hét múlva, az ünnep igazi időpontjában, 28-án délelőtt 11 órakor ad le. Minden időt arra fordítottunk, hogy kellőképpen felkészüljünk a nagy kihívásra, lehetőségre, hogy emlékezetes maradjon az ünnep mindenki számára.

Ugyanezen a napon tartottuk délután 2 órától a Haynal István Idősek Otthonában az Őszi Hálaadás alkalmából úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletünket.

Szeptember 26-án a Városi Könyvtárban folytatjuk az irodalmi-vallásos estek sorozatát. A negyedik évadot Sinka Istvánnal, a „fekete bojtárral” kezdjük.

Szeptember 28-án délután 2 órakor tartjuk a hittanos évnyitó gyermekistentiszteletet szeretetvendégséggel és tombolázással egybekötve. A „szertartás” vezetője Zs. Nagy Sándor és Korsos Klára hittanosok lesznek.

Október első szombatján részt veszünk a Pestszentlőrinci Egyházközségben tartandó Magyarországi Unitáriusok IV. Találkozóján. Utána jönnek az októberi ünnepek, amelyeket a szokott rendszerességgel, méltó módon megszervezünk. A legfontosabb ezek közül az október 23-i „Engesztelés Napja”, melynek keretében emléket avatunk az unitárius Gimes Miklós 1956-os mártírnak. Egy pihentető nyár után kívánunk minden olvasónak szép, sikeres őszelőt.

„Erdélyország az én hazám...”

Erdélyiek találkozója Verőcén

Június utolsó hetének végén, 27–29. között újra zengett a Verőce melletti Csattogó völgy. Az Erdélyt idéző, hegyekkel, erdőkkel övezett völgybe 10–12 ezer erdélyi, Erdélyből elszármazott, vagy az erdélyiekkel szimpatizáló érdeklődő gyűlt össze. Faházikókban, sátrakban, jurtaiban vertek tanyát. A másodsorra megrendezett találkozó szép élményt ígért, és adott is a jelenlévőknek. Mi is ott voltunk, e sorok írója is részt vett már az előkészületekben, a műsor összeállításában kikérték a főrendezők a véleményemet. Saját műsorral is hozzájárultunk, amire hosszú időn, lelkiismeretesen készültünk, párhuzamosan az egy héttel későbbi alföldi búcsúnk programjával, intézni valóival.

Oldalakat tenne ki a találkozó teljes műsorát felsorolni, voltak ott előadások az élet minden területéről, zenekarok minden műfajból, egyéni előadók versekkel, mesékkel, énekekkel, Erdély jövőjéért és az elszármazottakért megszületett társaságok, játékok, sportok és még sok minden. A Duna Tv (részrehajlóan, a baráti köröket előtérbe helyező elfogultsággal, kizárólagossággal!) jóvoltából lehetett egy kis mozaikot látni a három nap eseményeiből. De legjobb volt részese lenni a forgatagnak, ott lenni!

Első nap a hivatalos megnyitón az erdélyi Holtmaros református lelkészével, Bartha Józseffel áldottuk meg a találkozót. Szép mozzanat volt az erdélyi zászló felavatása, amit én terveztem, a nálunk 3 évvel ezelőtt avatott zászló mintájára. Ez a zászló ott volt a főszínpadon mindhárom nap. És ez lesz a további találkozók zászlója, minden évben ott lesz az ünnepi megnyitótól a zárásig.

Második nap délelőttjén elég népes érdeklődő csoport előtt előadást tartottam a 440 éves

unitárius egyházzal. Hogy mennyire érdekelte a hallgatóságot, mutatja az a tény, hogy annyi kérdést tettek fel, amikre megválaszolva jócskán kifutottunk a megengedett egy órás keretből. Volt, akit az érdekelt, hogy milyen munkát végzünk az anyaországban, egy református megköszönte a munkánkat, amiről a rádióból és tv-ből értesül időnként. A legbátrabb, aki szintén nem volt unitárius, arról érdeklődött, hogy lesz-e és mikor egy magyar unitárius egyház.

Ezen az előadáson láttam Pálffy László főgondnok-helyettesünket. Egyébként nem sok unitáriust lehetett látni, mintha mi nem kötődnénk Erdélyhez. Egy fiatal hittestvérünk a Heltai Könyvesbolt néhány kiadványát hozta el és árusította. Fájó, hogy nem vállal sem itthonról, sem otthonról szerepet senki egy ilyen nagy seregszemlén, ahol igazán megmutathatnók magunkat, pedig rengeteg helyről tudomást lehetett szerezni a rendezvényről, még a Nagy Ignác utcai templom bejáratán is ott volt a nagy hirdetés. Jó lenne a jövőben jobban mozgolódnunk.

Az igazsághoz tartozik az is, hogy a fáradságos munkánkért, háromnapos kiszállásért, hosszú utazásokért a mai napig sem kaptuk meg az Elnökség által megszavazott 25 000 forint „jutalmat”.

Ugyanezen a napon délután 3 órától „Erdély visszavár” címmel 70 percen keresztül verseket, énekeket adtunk elő feleséggel. A nagyszínpad köré emelt hatalmas sátor szinte tele volt az érdeklődőkkel, akik áhítattal hallgatták Wass Albert, Reményik Sándor, Juhász Gyula, Dsida Jenő, Kós Károly verseit és részleteket prózáikból, valamint megzenésített verseket,

vallásosságról, nemzeti elkötelezettségről szóló népdalokat, nótákat.

Az előadás végén a sok köszönet mellett 12 helyre kaptunk meghívást itthoni, két ausztriai és egy partiumi, erdélyiek, vagy erdélyi szimpatizánsok által szervezett körökbe, összejövetelekre, amiket lehetőségeink szerint szívesen fo-

gunk teljesíteni. Egy kicsit azt is furcsának tartjuk, hogy az évek óta, általunk összeállított vallásos, nemzeti öntudatot erősítő műsorainkra a mi berkeinkből senki sem kíváncsi, annál többen más egyházak és szervezetek. Igaz, senki nem lehet próféta a maga hazájában..., és mi az Írás szerint élünk ám!

Harmadik nap ökumenikus istentisztelettel kezdtük a napot. A két protestáns lelkész mellé megérkezett egy plébános is Erdélyből. Meghökentő az, hogy a kitelepedett, felkért katolikus papok egyike sem vállalta az ökumenét, úgy látszik nekik csak Csíksomlyó létezik. Egyébként arra hivatkoztak, hogy a püspökük nem engedi. Az istentisztelet végén elzarándokoltunk az 500 méternyire lévő Szent Jakab kegyhelyhez, és a világ vándorai, zarándokai szentjének emelt kagylószobor mellett himnuszaink eléneklésével befejeztük az áhítatos együttlétet. Számunkra ezzel véget is ért a találkozó. Jó volt együtt lenni régi, erdélyi ismerősökkel és az anyaországbeliekkel egyaránt.

Ötven év jóban és rosszban

*„Ne unszold, hogy elhagyjalak, hogy visszaforduljak tőled:
Mert ahová te mégy, oda megyek én is, ahol te megszállsz, ott szállok meg;
néped az én népem, és Istened az én Istenem. Ahol te meghalsz, ott halok meg,
ott temessenek el engem is. Úgy tegyen velem az Úr akármít,
hogy csak a halál választ el engem tőled.”*
(Ruth könyve 3. részének 16. és 17. verse)

Július 5-én, délután 5 órakor, Füzesgyarmat központjában, az árkosiak által adományozott gyalog székegykapu mellett és környékén szokatlan fényképezkedés folyt. Hiába kereste bárki a sokaságban a földig érő fehér zuhatagban pompázó menyasszonyt, vagy a kipirult arcú vőle gényt, nem találta senki. Nem is találhatta, hiszen aranylakodalmukat ünneplő két örökifjú pár és házanépe mozgolódott, ünnepelt városunk főterén.

Mindkét pár e sorok íróját kérte meg, hogy házasságuk 50. évfordulóján az egyházi szolgálatot végezze. **Barta János** és felesége **Gizella** az egyházközségünk gondnok-házaspárja immár második ciklusban. Fél évszázaddal ezelőtt az unitárius templomban eskette őket Kelemen Miklós lelkész, aki ma is él és szolgál, de betegsége miatt csak szívből jövő üzenetét küldhette el a jubiláló párnak és családjának, amit fel is olvastunk. **Zsíros Antal** és **Etelka**, református testvéreinket Tokaji tiszteletes adta össze, ahogy mondják itt az Alföldön. Ők az általunk is erősített Őszi Napfény Nyugdíjas Klub tagjai. Etelka az egyik legszebb hangú tagja annak a

dalárdának, amelyet mi vezetünk, és amely annyi szép pillanatot szerzett templomi ünnepélyeinken, avatásokon, rádiós-tévés közvetítéseken és sok-sok megmérettetésen, versenyen.

Mind a gondnok házaspár, mind pedig a klubtársaink korukat megszégyenítő-meghazudtoló lelkesedéssel, munkabírással, odaadással dolgoznak családjukért és közösségükért. A gyönyörű bibliai idézet örökbecsű tanításához

kapcsolva, a szertartás során idéztem egy tartalmas, hűségben, szeretetben, egymás tisztelőben kiteljesedett életpéldáról szóló költeményt is: „Az út, amelyre egykor barna fűrttel, / Viruló arccal léptünk boldogan, / Immár a múlt kéklő ködébe tűnik el, / Nem sok lépés, ami még hátra van. / Az út szegélyén hervadó falombok, / Távol mögöttünk rózsaligetek, / Előttünk égbe meredő hegyormok / És ciprusárnyas völgyek intenek. / Ősz hajjal és már gyengülő tagokkal, / Kéz a kézben járunk hű testvérekül; / Az élet estje nyájas csillagokkal: / Emlékeink rajával vesz körül; / S a hold, mely szende fényével bevonja / A ránc boruló szürke felleget / És éltünk homályát átragyogja: / A hitvesi hűség s szeretet. / Virágok s néha tövisek közt haladtunk, / Míg ide értünk, hol a béke vár; / Gyakran süppedt a sáros út

alattunk, / És elhagyott a hűtlen napsugár. / De nem veszítettük el soha a reményünk, / Vártunk, míg a nap újra felragyog, / Szeretteinknek és egymásnak éltünk, / Ezért vagyunk még mindig boldogok! / Óh, jöjjetek hát mind, akik szerettek, / Legyetek Istentől áldva mindahány, / Fogadjátok szeretet-csókjaink / Elfogyó életünk csöndes alkonyán! / Az ég fölöttünk tisztábban ragyog ma, / S az Isten is sokkal kegyelmesebb: / Áldást bocsát e napon azokra, / Akik szívünknek oly kedvesek!...” (Bán Aladár: Hitvesek imádsága)

A Botorné Ványi Margit, nőegyesületi vezető által tíz éve kezdeményezett aranylakodalom felejtethetetlen marad az ünnepeltek és szerettek számára. Egyházunk nevében is kívánunk további jó egészséget, türelmes hűséget és Isten gondviselő szeretetét mindkét házaspárnak.

„Töretlen hittel ember és magyar”

Az Alföldi Búcsú július 6-i rendezvényének központi témája ebben az esztendőben **Wass Albert**, az „újra felfedezett” író-költő volt. Születésének 100. és halálának 10. évfordulóján emlékeztünk rá és idéztük életművét. Mindjárt az elején szögezzük le, hogy eddigi tudásunk szerint a világon először mi állítottunk emléket Wass Albertnek unitárius templomban! Erre nem kis mértékben vagyunk büszkéek! Írói-költői, lélekmentő munkája mellett méltattuk azt is, hogy annak idején az Erdélyi Református Egyház legfiatalabb főgondnoka volt, akinek önzetlen, áldozatos munkája rányomta bélyegét az egyháza életére és feladta a leckét, magasra állította a mércét az egyház- és nemzetszolgálat terén az erdélyi egyházak világi vezetői számára. Minden téren tanulságos életpéldát adott minden nemzedéknek.

Bár már 2005 tavaszán tartottunk nagy visszhangot kiváltó irodalmi kört Wass Albert életéről, munkásságáról, mégis nehezen ment a mostani márványtábla-felavatással egybekötött ünnepség megszervezése. Egy, felkért, de a műsorban szereplést mégsem vállaló szavaló mondta, hogy még ő sem tisztázta magában Wass Albert személyét a sok mende-monda, támadás után. Ennyire jutott hát az anyaországi közhangulat a valótlan rémhírek terjesztését „felkaroló” tájékoztatlan közegben. De nem adtuk fel a dolgok helyre tevésén való fáradozásunkat annak az alkotónak ügyében, akinek – statisztikai megállapítás ez! – életművét annyi példányban adták ki az utóbbi években (és még nincs vége!), amennyit meg sem közelít a mai magyarul alkotó írók, költők, más szerzők kiadott műveinek példányszáma összesen az

anyorszáiban és az elszakított területeken! Az anyagi támogatást is sikerült megszerezni, amit meg is kaptunk, kivéve a saját egyházunk elnöksége által erre a célra tételesen jóváhagyott, de a főgondnok által a mai napig nem utalt 100 ezer forintot, amit saját fizetésünkéből kellett megelőlegezzünk.

Ilyen öröm ellenére is öröm volt az ünnep. Az önkormányzat támogatásával megszépült, Keblusek Béla, városi virágkertész által feldíszített templomunk megtelt minden rangú és rendű hívünkkel, érdeklődővel helyből és más vidékről. Egyetemes egyházunk képviselőjében Rázmány Csaba püspök mondott szép köszöntőt, aki feleségével és Kelemen Attila, a Heltai Kft. vezetője, elnökségi tagunk, valamint Gergely Felicián, a Bartók Béla Egyházközség gondnoka és felesége társaságában érkezett az ünnepre. Itt volt az új debreceni lelkész házaspár, Pap Gy. László és felesége, a dévaványai református lelkész házaspár, Béres János és felesége.

A helyi református és katolikus lelkész nem tartotta fontosnak Wass Albertre emlékezni, mert ők anyaországiak, az előbbiekkal szemben, akik erdélyiek. Megtisztelte ünnepünket a Békés Megyei Közgyűlés alelnöke, a városvezetése színe-java, a polgármester és helyettese, a testületi tagság többsége, pártok, civilszervezetek vezetői, tagjai, a nyugdíjas klubunk tagsága és dalárdája, a gyomaendrődi testvérklub küldöttsége, a vásárosnaményi hittestvéreink, híveink a szórványokból Berettyóújfalutól Mezőkovácsházáig.

Az ünnep színvonalát emelték a Nemzetközi Szent György Vitézei Lovagrend megjelent kép-

viselői, akiknek nagypriorja meleg szavakkal üdvözölte az ünneplőket. Wass Albert életéről és munkásságáról Kincses Zoltán szeghalmi gimnáziumi tanár, író tartott érdekfeszítő előadást. Hittanos gyerekek, ifjak, felnőttek, presbiterek és vendégek Körösladányból, Vásárosnaményból Wass Albert verseiből és prózájából olvastak fel. Néhány megzenésített költeményt e sorok írója és neje adott elő. Zoltáni Zsolt és társai gitárkísérettel szebbnél szebb szerzeményekkel szerepeltek. A gyönyörű márványtáblát, amelyen az író születése és halála dátuma

mellett a cikk címéül szolgáló versidézett olvasható, Rázmány Csaba püspök, Farkas Zoltán megyei alelnök és Várkonyi Imre, városunk polgármestere leplezte le, majd Főpásztorunk megáldotta. A műsor végén négy zászlóanya Wass Albert-emlékszalagokat tűzött fel a nemzeti, egyházi, erdélyi és egyházközi címeres zászlóinkra. Az egész ünnepséget a városi Tv felvette és kétszer is bemutatta Füzesgyarmat és Körösladány városokban.

A felejthetetlen találkozó közel százterítékes szeretetvendégséggel ért véget.

Tizenöt éves a füzesgyarmati Zs. Nagy Lajos Hunor emlékalapítvány

Ebben az esztendőben rendkívüli volt a Lajos-napi megemlékezésünk. A 30 diákkal kibővült ünnepi gyülekezet gyönyörű fehér rózsákkal feldíszített templomba emlékezett. Szószéki szolgálatomban arról szóltam, hogy egy gyermekét tragikus körülmények között elveszített család úgy is próbálta feloldani a feloldhatatlant, enyhíteni az enyhíthetetlen, hogy gyermekük emlékére az egyházközségünkkel létrehoztuk a fent nevezett alapítványt. Egy esztendővel ezelőtt a tragédia 15. évfordulójára emlékeztünk, most az alapítvány létrejöttének 15. évfordulóján volt a sor.

Egyházunkban egyedi módon segítjük diákjainkat felekezetre való tekintet nélkül. A 30 pályázóból csak egy féltucatnyi az unitárius ifjú, a többi más vallású vagy „istenkereső”. A pályázat kritériuma a 4-es átlagosztályzat és az anyagi helyzet. A kuratórium elnökeként én gyűjtöm be az általunk elkészített adatlapokat és mellékleteiket, azokat kiértékelem, majd a héttagú kuratórium a rendelkezésre álló összeget szétosztja. Az alapítvány kamata mellett kiosztjuk a rendelkezések által befolyt 1%-ot, valamint minden évben a család kiegészítő ajándékait. Az alapítvány tőkéjébe átutalja a névadó testvérének a városi képviselő testületi bizottságban való munkájáért járó tiszteletdíját, éveken keresztül az édesapa tette ezt a képviselői tiszteletdíjával. Hat éve pedig a városi önkormányzat is, polgármesterünk jóvoltából, szép összeggel támogat minket. Ebben az évben 254 ezer forintot kaptak a pályázók, fejenként átlag közel 8500 forintot. A középiskolások kevesebbet, a főiskolások és egyetemisták többet.

Az alapítvány célja a támogatás mellett az is, hogy visszahívja a végzősöket dolgozni településükért, ezért csak helybeliek pályázatát fogadjuk el. Az emlék-istentisztelet és a temetői virágozás célja minden esztendőben a fiatalok bátorítása, kitartásra való buzdítása az élete 20. tavaszán elment öntudatos ifjú példájának

felidézésével. A 15 év alatt több száz diák több milliós támogatást kapott. Akik már megszerezték diplomájukat, hálás szívvel gondolnak vissza a támogatásra és igyekeznek segíteni az alapítvány tőkéjének gyarapítását.

Most, a 15. évfordulón, Csák Emese, szegedi egyetemista elszavalta Váci Mihály: Még nem elég című versét, majd megható szavakkal köszönte meg a templom piacán felsorakozott diákok nevében a családnak és az unitárius gyülekezetnek a nemes cél érdekében hozott áldozatot. E sorok írója Reményik Sándor: Akarom című verse és Várnai Zseni: Holt gyermek anyja című verse felolvasásával emlékezett. Utána a Keblusek Béla (városunk virágkertésze, aki mindannyiszor gyönyörűre varázsolja templomunkat és környékét) által készített fehér rózsacsokrok átadásával mondott köszönetet a család hét tagjának.

A helyi tv elkísérte az emlékezőket a temetőbe is, ahol befejezésül elhangzott Reményik Sándor: Mi mindig búcsúzunk című verse, e sorok írójának előadásában. Egy sikeres év reményében köszöntünk el a jutalmazott diákjainktól jó munkát, jó tanulást kívánva, és sok viszontlátást itthon, kis városkánkban.

Álljon itt végezetül a 15. évfordulón megjutalmazottak neve: középiskolások és technikum diákok: *Varga Magdolna, Bakonyi Andrea, Csordás Gergő, Vámos Beáta, Nagy Dóra, Nagy Andrea, Homoki Dóra, Homoki Anikó, Hőgye Vivien, Nagy Viktória, Tóth Anita, Pengő Ádám, Kovács Nelli, Elek Andrea, Mike Mónika, Nagy Anita és Nagy Alexandra, főiskolások és egyetemisták: Kiss Viktória, Nagy Nikolett, Csák Emese, Csák Bernadett, Hegedűs Ágnes, Szabó Csilla, Kanó Éva, Madar Anett, Farkas Krisztina, Zsadányi János, Erdős Gabriella, Kovács Ivett és Csák Anikó.*

Balázsi László

Nyár a Miskolci Egyházközségben

Június 13-án részt vettem a Pasztorálpszichológiai Társaság Budapesten tartott Párhuzamos folyamatok *Bizalom – a lelkipálya alapja* címmel meghirdetett éves konferenciáján.

A konferencia fókuszában a Debrecenben működő Láthatatlan Színház minielőadásai, valamint annak megbeszélése állt, hogy az ott megtapasztalt módszert hogyan lehet a lelkipálya szolgálatába állítani. A téma az átélés, a megtapasztalás útján, a történetekre való reflektálás, a tanulságok levonása által bontakozott ki. A jelenlévő teológusok, lelkipályások, pszichológusok között egyedüli unitáriusként képviseltem közösségünket, s e képviselést a Társaság tagjává válásával erősítettem meg.

Június 19-én utolsó útjára kísértük és eltemettük **Szász Béla** 86 évet élt unitárius testvérünket, aki a Kolozsvárról 1920-ban menekült Szász család első gyermekeként született Esztergomtáborban. Elhunyt testvérünk 16 éves korában Sátoraljaújhelyre költözött, ahol hirtelen bekövetkezett haláláig élt. A temetési szertartásra a sátoraljaújhelyi temető kápolnájában nagy számú gyülekezet jelenlétében került sor.

Június 28-án egy éves képzési idő után befejeztem és sikeres vizsgát tettem Családterápiás Egyesület által szervezett alapképzésen. Az itt elsajátított módszer fontos szakmai segítséget nyújt a keresztyén családok lelkipályázásában, a Biblia vigasztaló szava mellett igen jól alkalmazható lelkipályázói technikák tárházát nyújtja.

Június 29-én egyházközségünkben konfirmációs istentiszteletet tartottunk. Az Evangélikus Egyházközség tanácsterme zsúfolásig telt családtagokkal, gyülekezetünk tagjaival, akik hálátelt szívvel vettek részt az istentiszteleten, és voltak tanúi **Nagy István** gyülekezetünk

pénztárosa és felesége **Melinda, Tünde** lányok felemelő bizonyágtevésének. Kis egyházközségünk számára külön örömet jelent, hogy az elmúlt időben minden évben tarthattunk konfirmációt.

A július 20-i istentisztelet keretében családtagok és gyülekezeti tagok jelenlétében megkezdettük és felvettük az Unitárius Egyház tagjai közé Gerédné Bereczky Szilvia református és Geréd László unitárius testvéreink Krisztof nevű kisfiát, aki 2007. szeptember 15-én született Debrecenben. Ezúton is Isten áldását kérjük a kisgyermek és családtagjai életére.

Augusztus 9-én jelen voltunk a Székelyudvarhely melletti Szejkefürdőn, ahol immár X. alkalommal került megrendezésre az Unitárius Világtalálkozó. A találkozó az Unitárius Egyház fennállásának 440. évfordulója jegyében zajlott. Az ünnepélyes szószéki szolgálaton, közös imádkozáson és éneklésen túl, fontos mozzanatként éltük meg a személyes találkozásokat, beszélgetéseket.

Augusztus 21–23. között részt vettem az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egyet 32. Ifjúsági Konferenciáján, amelyet idén mintegy kétszáz fiatal részvételével a Család témájában tartottak Várfalván.

Lakatos Csilla

Kocsord

Nyári hónapokban arról kellene beszámolnunk, hogy ellátogatunk Erdélybe vagy részt veszünk nyári egyházi rendezvényeken. Ebben minket lehetőségeink korlátozott volta megakadályoz, ritkán tehetünk egy-egy látogatást akárcsak helységünkön belül is, a testvér-kezelettel ápolni ökumenikus kapcsolatunkat. De ezen a téren is volt egy esemény. Csekkes kérést találtam postaládánkban a helybeli

református gyülekezet részéről, akik idén szeretnék felújítani tíz éve épült templomukat a jubileumi ünnepségre. Négy éve kaptunk tőlük félmilliót meghaladó támogatást a mi templomunk felújításához. Számarányunknak megfelelően ennek tíz százalékát kitevő összeggel válaszoltunk, amit köszönettel fogadott tőlünk **Jakab Anna** református gyülekezeti pénztárnok asszony.

A hozzájárulásra fordítottuk a pünkösdi óta gyűlt perselypénzeket. Nekünk két perselyünk van, egyik az istentiszteleti, másik a templomlátogató vendégek perselye. A perselybontó bizottság több tagja úgy gondolta, hogy a másodikat nincs miért felnyitni, abban sok nem lehet. Meglepetésünkre tekintélyes összeget találunk abban is.

Idén nekünk is jubileumunk van. Szeptemberben lesz 70 éves a gyülekezetünk és a templomunk. A beregi unitárius búcsú alkalmával tájékoztattott Veres Emese, a Kossuth rádió vallási műsorainak szerkesztője, hogy Dávid Ferenc-émlékünnepélyünket a helyszínen rögzíteni fogják. Azért, hogy ez november közepén adásba kerülhessen, ünnepélyünket korábban kell megtartanunk. Szeretnénk, ha lehet, egybekötni az őszi hálaadással, hogy úrvacsorát is adhassunk a remélhetőleg nagyobb számú közönségnek. De nem mellékes szempont, hogy a hála ünnepén adjunk hálát Istennek Kocsordért, ahol lassan, de biztos léptekkel közelünk a felekezeti testvériség megvalósulása felé. Gyülekezetünkért és templomunkért akkor tudunk igazán hálát adni, ha azt nem egyházszakadásként, hanem a keresztyén-keresztény testvériség jegyében értelmezzük.

Kelemen Attila ügyvezető igazgató úr már régebben tett ígéretet arra, hogy a Heltai Kft. részéről támogatja toronyfelújítási törekvésünket, fedezve a tervezés költségeit. Ebben az irányban is történt előhaladás az elmúlt két hónapban. Megterveztettük a harangbak kicserélését. Ez engedélyköteles munka. A mi esetünkben a Műemléki Felügyelőség az engedélyező hatóság. Az engedélyt megkaptuk, most már a vállalkozóktól várjuk a kivitelezési terveket és árajánlataikat.

Az istentiszteleteket és szertartásokat az előírásoknak és a bejelentett igényeknek megfelelően megtartottuk. A lelkeszi szolgálatot érintő igények tárgyában egy felszólamlástól a

Konfirmáció – Kocsord, 2008. április 27.

szokásgyakorlat javulását nem lehet remélni. De jelezni is kell, hogy jogos igényt vonakodás és tartózkodás nélkül, közvetlenül lenne jó bejelenteni. Jó szándékú és tiszteltudó kéréseket akkor is szeretettel fogadunk, ha éppen nem tudnánk teljesíteni.

Tavaly egész évben volt annyi búcsúztatás, mint ahányszor év elejétől mostanig ravatalhoz szólítottak az idén. Sőt, miközben írom tudósításumat, két kegyeleti szertartásra is készül-nöm kell egyszerre a holnapi napon. Ezekről megemlékezést már csak a következő számban közölhetek. Szomorú szívvel, de Isten akarátában megbékélve tudatjuk, hogy már szeptembert is beleértve, az idén minden hónapra jutott egy végtisztelet.

Az utóbbi szám óta Isten magához szólította és utolsó útján elkísértük: **Jakab Imre** 85 évet élt atyánkfiát Kocsordon és **Kósa László** 55 évet élt atyánkfiát Mátészalkán.

Isten, aki meglátogatta gyermekeit, majd szenvedéseiktől megváltotta, nyugtassa fáradt és meggyötört testüket Föld anyánk kebelén, ahonnan életrehívtak és ahova visszatértek.

Üdvöztse lelküket az örök hazában, ahol adjon mindkettejüknek boldog viszontlátást mindannyiunkkal, amikor majd mi is ott leszünk. Addig pedig nyújtson vigasztalást a háttamaradottaknak.

Az elköltözöttek egyikének unokája templomjáró és hazaszerető fiatal. A nyáron már tett látogatást több erdélyi unitárius gyülekezetben és templomban. Nagytatája elvesztésekor különös élményben volt része. A haláleset pillanatában semmi nem zavarta, békésen aludt. Álma sem volt olyan, ami felzavarhatta, mégis felriadt. Visszafeküdt, pedig különös érzése volt. Telefonján megnézte az időt, de alig hajtotta le fejét, csörgött a telefon. Édesanyja jelezte, hogy meghalt nagytata. Elbúcsúzott szeretett unokájától, még mielőtt elindult volna az úton, amelyről nincsen visszatérés. Van ennek más magyarázata? Lelkiismerete szerint adjon választ a kedves olvasó.

A másik esetben is van valami szívszorító különlegesség. Apa és fia egyszerre kapott gyógyíthatatlan betegséget öt évvel ezelőtt. Öt év óta egymást vigasztalták, tartották egymásban a lelket – mostanig. Előrement a fiú, az apa az, aki háttamaradt. Velük álmodtam a szertartás előtti éjszakán. Részvételmet nyilvánítottam, vigasztaltam a testvéreket, akik közül ezen túl hiányozni fog a távozott.

Azt mondják, nincs pótolhatatlan ember. Ki hogy látja. Én úgy látom, hogy senki sem pótolható. De ha valaki lelkesz, szolgálatával a lehetetlent is meg kell próbálnia.

Nyitrai Levente

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Egyházközségünk életében történt legfontosabb nyári esemény a dunafüredi nyaralóban megrendezett gyülekezeti találkozó volt.

2008. július 19-én Rázmány Csaba püspök úr és családja, Elekes Botond főgondnok úr, valamint híveink több mint ötvenen (40 felnőtt és 10 gyermek) gyűltünk össze e kerti partira, kötetlen beszélgetés és ismerkedés céljából.

Egyházi szertartásaink a következők voltak:

– Július 12-én egyházi áldásban részesítettük **Horváth Krisztián György** és **Naszvadi Judit** házasságkötését.

– Augusztus 9-én egyházi áldásban részesítettük **Vida Gábor** és **Horváth Odett** házasságkötését.

– Augusztus 22-én egyházi áldásban részesítettük **Bojti Attila János** és **Kovács Nelli Mária** házasságkötését.

A fiatal házasok boldog családi életére Isten gazdag áldását kérjük.

Augusztus 23-án Rázmány Csaba püspök úr megkeresztelte **Rázmány József Attila** és **Pásztor Szilvia Philipp** és **Nathali** nevű gyermekeit. Isten áldása legyen a gyermekek életén, hogy növekedhessenek testben és lélekben, Isten és jó szüleik örömeire.

Augusztus 9-én gyülekezetünkben többen is részt vettek a Szejkén megtartott egyetemes unitárius találkozón.

Szeretettel várjuk kedves híveinket szeptember utolsó vasárnapján templomunkba (1092. Bp., Hőgyes Endre utca 3.), hogy együtt adjunk hálát Istennek, és közösen vegyünk Úrvacsorát.

A békességnek és szeretetnek Istene legyen minden kedves teremtménnyel!

Léta Sándor

FELHÍVÁS

Bartók Béla Unitárius Egyházközségünk gyülekezeti termében (1092. Budapest, Hőgyes Endre utca 3.) októbertől kezdődően beindítunk két találkozót:

1. *Kézimunka-foglalkozások minden érdeklődőnek.*

A találkozók időpontja: október 10-én és 24-én, november 7-én és 21-én, december 5-én és 19-én, kéthetente péntekenként 17 órától. Szervező: *Gergely Éva*.

2. *Ismerjük meg*

Unitárius Énekeskönyvünket és énekeljünk együtt, valamint beszélgessünk unitárius nagyjainkról.

Találkozók időpontja: október 14-én és 28-án, november 11-én és 25-én, december 9-én és 23-án, kéthetente keddenként 18 órától. Vezető: *Gergely Felicián*.

Minden alkalommal – a körülményektől függetlenül – a foglalkozások meg lesznek tartva!

Pályázati felhívás

A Bartók Béla Unitárius Egyházközség pályázatot hirdet **énekevezéri** (kántori) állás betöltésére. Érdeklődni lehet a lelkészi hivatalban, a 217-6171-es telefonon.

ári mozaikok a Beregi Unitárius Szórvány életéből

*A szejkefürdői zászló átadása
a Beregi Unitárius Szórvány részére,
a zászlót átadta Rázmány Csaba püspök úr*

Az őszi hálaadásra megjelenő ÉRTESÍTŐ (a beregi unitárius szórvány negyedévi lapja) a jelenlegi állapotot elemezve kritikus hangon szól az ifjúsági munka hiányosságairól:

„Elégtelen volt az ez évi munkánk a családlátogatás, a bibliafoglalkozás és az ifjúsági hitoktatás terén.

Egyházi vezetőségünk tegyen lépéseket egy hivatásos misszionárius kinevezésére és az ifjúsági hitoktatás beindítására.

Újabb kisfelekezetek (a Hit Gyülekezete, pünkösdisták csoportok, Jehova tanúi) veszélyeztetik unitárius szórványunk életét és munkáját. Új missziós munkatervet kell kidolgozni, amely foglalkozik a más felekezetekkel való együttműködéssel is.”

Szívből reméljük, hogy lesz foganatja a felvetéseknek és új presbitériummal visszatérünk a fejlődés útjára.

Felhős Szabolcs

A beregi unitárius szórvány delegációja az alföldi búcsún (Deák József presbiter, Felhős Szabolcs tb. beregi szórványgondnok és Kósik Attila unitárius-univerzalista tag) megkoszorúzza Wass Albert emléktábláját a füzesgyarmati unitárius templomban.

Orbán Balázs sírjának megkoszorúzása

Az ODFIE színjátszó találkozáján a Balázs Ferenc-díjat átadta Dr. Karner Ottó és Felhős Szabolcs

Gyűjteményes kötet jelenik meg Énlaka múltjáról, kulturális örökségéről

2007. október 5-én és 6-án Énlakán tudományos konferenciát tartottak a magyarországi és az erdélyi kutatók. A tanácskozáson, amelyet főtisztelendő Szabó Árpád püspök úr nyitott meg a rovásírásos feliratú, festett, kazettás mennyezetű unitárius templomban, régészek, történeti kutatók, műemléki munkákkal foglalkozó építészek és a néprajz képviselői vettek részt. A helyi unitárius gyülekezet és a templom történetéről Dancs Lajos, az egyházközség lelkipásztora tartott előadást.

A konferencia résztvevői – miután a templomi megnyitón Dancs Lajos áhítatát és id. Szávai Mártonnak a helyi iskola nyugalmazott igazgatójának a Főtisztelendő Püspök úrhoz intézett köszöntőjét meghallgatták – megtekintették Énlaka legfontosabb régészeti lelőhelyeit, már részben helyreállított népi műemlékeit. A konferencián képviseltette magát a Budapesti Belváros-Lipótváros Önkormányzata, amely a torockói műemléki, településképi helyreállítások után jelentős összeggel támogatta Énlaka népi műemlékállományának szervezett, tervszerű helyreállítását. Maga az önkormányzat egy veszélyeztetett szép gazdaházat és postát meg is vásárolt, mintaszerűen karba is helyezte.

A konferencia kétnapos előadás-sorozatában elemezték Énlaka régészeti eszközökkel megismerhető múltját. Kiemelten foglalkoztak Dacia provincia keleti limesével, amely a község belterületének szomszédságában húzódott. Előadások hangzottak el Énlaka honfoglalás utáni történetéről.

Különösen alaposan foglalkoztak a rendiség késői időszakával, amikor kialakult a páratlan értékű népi műemlék állomány. Elemezték Énlaka település típusát, térbeli szerkezetét. Alapos elemzés hangzott el Énlaka székely közösségének öniszerveződéséről, közbirtokossága tevékenységéről.

A magyarországi és erdélyi kutatók előadásainak eleven visszhangja volt a helyi gyülekezet tagjaiban, akik szép számmal vettek részt, alkalmanként nagyon tanulságosan véleményüket nyilvánították.

Dr. Visy Zsolt régész professzor, a Pécsi Tudományegyetem Régészeti Szemináriumának vezetője, az előadások nyomán írt tanulmányokat kötetté szerkesztette ifjabb Szávai Márton és hitvese technikai közreműködésével. A kötethez pénzügyi támogatást nyert az Énlakáért munkálkodó összefogás. Az elnyert összeg azonban csak a nyomdai előkészítés költségeit fedezi. A szerkesztők és a szerzői munkaközösség kénytelen a rendkívül tartalmas, gazdagon illusztrált kötet megjelenése érdekében előfizetőket toborozni.

Tisztelettel kérünk mindenkit, aki számára nem közömbös Énlaka és a helyi unitárius közösség, a székely nép kulturális öröksége, hogy előfizetéssel támogassa a tanulmánykötet megjelenését.

A kötet ára 3000 Ft lesz. Az előfizetési szándékot levélben lehet közölni dr. Visy Zsolt professzor, 7624 Pécs, Pécsi Tudományegyetem Régészeti Szeminárium, Rókus u. 2. címen.

Bágyoni Elek

Szomorúan értesültünk, hogy Máté Ernő, Pécsen szolgáló lelkészünk édesanyja, **Máté Julianna** (született Pázsint) 57 éves korában visszaadta lelkét teremtettségének.

Temetése 2008. augusztus 29-én délután 2 órakor volt Marosvásárhelyen.

Isten adjon nyugodt pihenést eltávozott testvérünknek és vigasztalja meg a gyászolókat.

Kegyelettel a **Magyarországi Unitárius Egyház**

SZENT ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI IMRE HERCEGHEZ

IX. AZ IMÁDSÁG MEGTARTÁSÁRÓL

Az imádság megtartása a királyi üdvösség legnagyobb járuléka, ezért a királyi méltóság kilencedik regulájában pendül meg. A folytonos imádkozás: a bűnöktől megtisztulás és feloldozás. Te pedig fiam, valahányszor Isten templomához járulsz, hogy Istent imádd, Salamonnal, a király fiával, magad is király lévén, mindig mondd: „Küldd le [Uram, a bölcsességet] szent egedből, dicsőséged trónjáról, hogy munkámban velem legyen és segítsen, és így fölismerjem, mi kedves a szemedben [minden időben].” És ismét: „Uram, Atyám, életemnek Istene, ne hagyj engem álnok gondolatban, az én szemeimnek ne adj kevélységet és a gonosz kívánságot távoztasd el tőlem, Uram. Vedd el tőlem a testnek kívánságait, és a tisztátalan és esztelen léleknek ne adj engem, Uram.” Ezzel az imádsággal fohászkodtak hát a régi királyok, te is ugyanezzel fohászkodj, hogy Isten minden vétked eltörlésére méltasson, hogy mindenki legyőzhetetlen királynak hívjon. Imádkozz azért is, hogy a tétlenséget, tunyaságot elkergesse tőled, megajándékozzon az erények összességének segedelmével, s így legyőzhesd látható és láthatatlan ellenségeidet. Hogy valamennyi alattvalóddal együtt gondtalanul, ellenséges támadásoktól nem háborgatva, békében végezhesd életed pályáját.

X. A KEGYESSÉGRŐL ÉS AZ IRGALMASSÁGRÓL, VALAMINT A TÖBBI ERÉNYRŐL

Az erények mértéke teszi teljessé a királyok koronáját, és a parancsok közt a tizedik. Mert az erények ura a Királyok Királya, miként égi serege áll kereken tíz karból, úgy életed vitele kerekedjék ki tíz parancsból. Kell, hogy a királyt kegyesség s irgalmasság díszítse, de a többi erény is hassa át és ékesítse. Mert ha a királyt istentelenség és kegyetlenség szennyezi, hiába tart igényt a király névre, zsarnoknak kell nevezni. Ennek okából hát, szerelmetes fiam, szívem édessége, sarjam jövő reménysége, kérlek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben mindig az isteni intést: „Irgalmasságot akarok, nem áldozatot.” Légy türelmes mindenkhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz. Azután légy erős, nehogy a szerencse túlságosan felvessen, vagy a balsors letaszítson. Légy alázatos is, hogy Isten felmagasztaljon most és a jövőben. Légy majd mértékletes, hogy mértéken túl senkit se büntess vagy kárhoztass. Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen. Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázattal ne illess. Légy szemérmes, hogy elkerüld a bujaság minden bűzét, valamint a halál ösztönzőjét.

Mindez, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni. Ámen.

Kuruc Ágnes fordítása